

บทที่ 4

แนวคิดสำนัก “ทุนนิยมแบบกำกับ” กับการวิเคราะห์กระบวนการสะสมทุนในอุตสาหกรรมสิ่งทอ

การวิเคราะห์กระบวนการสะสมทุนในอุตสาหกรรมสิ่งทอไทยตามแนวคิดสำนัก “ทุนนิยมแบบกำกับ” โดยพิจารณาจากรูปแบบการสะสมทุนและแบบวิธีการกำกับ เมื่อพิจารณาพัฒนาการของอุตสาหกรรมสิ่งทอไทยตามที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 3 แสดงให้เห็นว่า แท้ที่จริงแล้วแบบวิธีการกำกับโดยเฉพะนโยบายของรัฐ ส่งผลอย่างมากต่อการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบการสะสมทุนในอุตสาหกรรมดังกล่าว ดังนั้นเพื่อเป็นการประยุกต์แนวคิดสำนัก “ทุนนิยมแบบกำกับ” ให้สอดคล้องกับการพิจารณากระบวนการสะสมทุน ในส่วนแรกผู้เขียนจะทำการวิเคราะห์แบบวิธีการกำกับและรูปแบบของสถาบันภายในอุตสาหกรรมสิ่งทอ และในส่วนที่สองจะเป็นการวิเคราะห์รูปแบบของการสะสมทุนของอุตสาหกรรมสิ่งทอ

4.1 แบบวิธีการกำกับและรูปแบบสถาบันภายในอุตสาหกรรมสิ่งทอ

การวิเคราะห์แบบวิธีการกำกับและรูปแบบสถาบันภายในอุตสาหกรรมสิ่งทอ ตามแนวคิดสำนัก “ทุนนิยมแบบกำกับ” ในงานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะพิจารณาจาก (1) โครงสร้างของกลุ่มทุนในอุตสาหกรรมสิ่งทอ โดยวิเคราะห์จากพัฒนาการของกลุ่มทุน อำนวยการผูกขาดหรือการกระจุกตัวของทุนและสภาพการแข่งขันระหว่างกลุ่มทุน (2) บทบาทของสหภาพแรงงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอ (3) บทบาทของรัฐ โดยพิจารณาจากบทบาทและนโยบายของรัฐบาลที่กระทบต่อกลุ่มทุนและแรงงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอ (4) ความสัมพันธ์ระหว่างการค้าระหว่างประเทศและอุตสาหกรรมสิ่งทอ

4.1.1 พัฒนาการของกลุ่มทุนในอุตสาหกรรมสิ่งทอกับบทบาทของทุนต่างชาติ

ตามที่กล่าวไว้ในบทที่ 3 อุตสาหกรรมสิ่งทอในยุคเริ่มต้นเป็นอุตสาหกรรมเพื่อความมั่นคงของประเทศ กล่าวคือ การก่อตั้งโรงงานครั้งแรกดำเนินการโดยกองทัพ วัตถุประสงค์ของการผลิตก็เพื่อใช้ในราชการทหาร โดยที่การดำเนินกิจการสิ่งทอเพื่อการค้าโดยเอกชนได้เกิดขึ้นก่อนที่จะมีการมีวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติไม่นานนัก โดยในปี 2489-2500 มีการประกอบกิจการปั่นด้ายและทอผ้าของนักลงทุนชาวไทยและจีนประมาณ 20 แห่ง (Hewison, 1989 : 169) แต่เนื่องจากขาดการส่งเสริมและคุ้มครองจากรัฐบาลในสมัยนั้น ทำให้โรงงานหลายแห่งต้องปิดกิจการในเวลาต่อมาเมื่อรัฐบาลได้มีมติให้ก่อตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนเมื่อ พ.ศ. 2502 และออกพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2503 ปรากฏว่าได้เกิดการร่วมลงทุนในอุตสาหกรรมสิ่ง

ระหว่างผู้ประกอบการชาวไทยและชาวต่างชาติ โดยเฉพาะการร่วมลงทุนกับนักลงทุนญี่ปุ่นใน อุตสาหกรรมปั่นด้ายและทอผ้า และให้ได้รับสิทธิประโยชน์อื่นเช่นเดียวกับผู้ประกอบการภายใน ประเทศ นอกจากนี้ เป็นผลมาจากการที่รัฐบาลมีนโยบายให้การคุ้มครองอุตสาหกรรมสิ่งทอภายใน ประเทศสูงขึ้น โดยการเพิ่มอัตราอากรขาเข้าของสินค้าสิ่งทอ ซึ่งในเวลานั้นสิ่งทอของญี่ปุ่นมีการ ส่งออกมายังประเทศไทยเป็นจำนวนมาก (คูตารางที่ 3.2) ผู้ผลิตสิ่งทอญี่ปุ่นมีความต้องการรักษา ส่วนแบ่งตลาด จึงสนใจที่จะเข้ามาลงในอุตสาหกรรมสิ่งทอไทยเป็นจำนวนมาก (Akira, 1982 : 7) ลักษณะการร่วมทุนดังกล่าวมีความสำคัญต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอของไทยเป็นอย่างมากทั้ง ในด้านเงินทุนและเทคโนโลยีการผลิตและการจัดการ ทั้งนี้เนื่องจากความสามารถในการผลิตของ เครื่องจักรเก่าที่ใช้ในการผลิตนั้น ทำให้อุตสาหกรรมสิ่งทอในประเทศไม่สามารถแข่งขันกับสิ่งทอ ที่นำเข้าจากต่างประเทศได้ทั้งในด้านราคาและคุณภาพของสิ่งการติดตั้งเครื่องจักรใหม่เพื่อทดแทน เครื่องจักรเก่าที่ใช้อยู่เดิมนั้นต้องใช้งบลงทุนสูง อีกทั้งผู้ประกอบการชาวไทยยังขาดประสบการณ์ ในการดำเนินธุรกิจ การผลิตในช่วงต้นสามารถตอบสนองความต้องการภายในประเทศได้เพียง ร้อยละ 25 ในขณะที่ต้องมีการนำเข้าสิ่งทอสูงถึงร้อยละ 75 (เรื่องเดียวกัน : 4-5) ซึ่งส่วนใหญ่ผู้นำ เข้าประเทศญี่ปุ่น ต่อมาในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจฯ ฉบับที่ 1 เริ่มมีการร่วมทุนระหว่างไทยกับ ญี่ปุ่นในโรงงานฟอกย้อมและการปั่นด้ายทอผ้าที่เป็นเส้นใยสังเคราะห์ ต่อมาในปี พ.ศ. 2511 คือใน ช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจฯ ฉบับที่ 2 จึงเริ่มมีการก่อตั้งโรงงานผลิตเส้นใยสังเคราะห์ เช่น เส้นใย ไนรอนและโพลีเอสเตอร์เป็นครั้งแรก การลงทุนของญี่ปุ่นส่งกระทบต่อการพัฒนาในแนวทาง การแบ่งงานกันทำระหว่างประเทศและภายในบริษัทญี่ปุ่นเองด้วย กล่าวคือ ขั้นตอนการผลิตใน ส่วนที่เป็นการผลิตที่ใช้แรงงานเข้มข้นและอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดมลพิษถูกย้ายมาที่ประเทศโลก ที่สาม เพื่อแสวงหาผลประโยชน์จากแรงงานราคาถูกและกฎหมายสิ่งแวดล้อมที่หย่อนยาน ซึ่งขั้น ตอนการผลิตในส่วนที่ใช้ทุนเข้มข้นยังคงอยู่ที่ญี่ปุ่น มีการรวมตัวในกิจการสาขาต่างๆ มากขึ้นเพื่อ รักษาผลกำไรโดยรวม (Hewison, 1989 : 169-170)

ในขณะที่กำลังการผลิตในอุตสาหกรรมสิ่งทอเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในขณะที่ตลาดโลกเริ่ม ตกต่ำ ในช่วงปี 2513-2520 ไทยประสบปัญหาการผลิตล้นเกินอย่างมาก ขณะเดียวกันสัดส่วนการ ถือหุ้นในบริษัทของคนไทยก็เพิ่มขึ้น เช่น บริษัทเทยนิโพลีเอสเตอร์ จำกัด ซึ่งก่อตั้งขึ้นเมื่อปี 2514 ในช่วงเริ่มต้นบริษัทเทยนิที่ประเทศญี่ปุ่นเป็นผู้ถือหุ้นส่วนใหญ่ แต่ปี 1979 ได้มีหุ้นลดลงกว่า ร้อยละ 45 แม้ว่าผู้บริหารจะยังเป็นชาวญี่ปุ่นประมาณ 1/2 ปี 2520 บริษัทสิ่งทอขนาดใหญ่ 17 แห่ง ซึ่งมีไทยถือหุ้นอย่างน้อยร้อยละ 50 มีทรัพย์สินประมาณ 10.8 พันล้านบาท ขณะเดียวกันธนาคาร กรุงไทยได้เข้ามามีบทบาทในอุตสาหกรรมสิ่งทอทางการเงินอย่างมากในช่วงเศรษฐกิจตกต่ำ (พ.ศ. 2516-2519) ทำให้นักลงทุนไทยพึ่งพาแหล่งทุนจากต่างชาติน้อยลงและมีอิสระในการ

บริหารงานมากขึ้น เป็นผลให้ในเวลาต่อมาเกิดการรวมศูนย์ในกลุ่มทุนอุตสาหกรรมสิ่งทออย่างมาก (Hewison, 1989 : 170-175) นอกจากนี้ จากการสำรวจของ Akira (1982) จะพบว่า (ดูตารางที่ 4.1) สัดส่วนการถือหุ้นของชาวต่างชาติในอุตสาหกรรมสิ่งทอไทยมีแนวโน้มลดลง โดยในปี 2513/2514 ซึ่งอยู่ในช่วงอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้า ในจำนวนโรงงาน 54 แห่งมีโรงงานสิ่งทอไทยที่มีนักลงทุนไทยเป็นเจ้าของกิจการ 22 แห่ง โรงงานที่ร่วมทุนกับนักลงทุนญี่ปุ่น 22 แห่ง และร่วมทุนกับนักลงทุนชาติอื่นๆ 10 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 40.74 40.74 และ 18.51 ตามลำดับ ในปี 2523/2524 ซึ่งอยู่ในช่วงอุตสาหกรรมส่งออก จากการสำรวจพบว่า ในจำนวนโรงงาน 75 แห่งมีนักลงทุนไทยเป็นเจ้าของกิจการ 46 แห่ง โรงงานที่ร่วมทุนกับนักลงทุนญี่ปุ่น 18 แห่ง และร่วมทุนกับนักลงทุนชาติอื่นๆ 11 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 61.33 27.69 และ 14.67 ตามลำดับ

4.1.2 การกระจุกตัวและสภาพการแข่งขันในอุตสาหกรรมสิ่งทอ

เมื่อพิจารณาจากกำลังการผลิตของโรงงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอ พบว่าในช่วงปี 2505-2517 โรงงานปั่นด้ายจำนวน 10 แห่งที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนมีกำลังการผลิตรวมกันประมาณร้อยละ 49.03 ของกำลังการผลิตทั้งหมดของอุตสาหกรรมปั่นด้าย และโรงงานทอผ้า 10 แห่งที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนมีกำลังการผลิตรวมกันคิดเป็นประมาณร้อยละ 20 ของกำลังการผลิตทั้งหมดในอุตสาหกรรมทอผ้า (พงษ์ศักดิ์ อัสสกุล, 2533 : 33-35) จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า อุตสาหกรรมสิ่งทอไทยในช่วงของอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้ามีการกระจุกตัว โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมปั่นด้าย และอุตสาหกรรมเส้นใยซึ่งในขณะนั้นมีเปิดดำเนินการเพียง 3 แห่งเท่านั้น

นอกจากนี้ จากการศึกษาศึกษาของ Akira (1982) พบว่า บริษัทขนาดใหญ่ 10 แห่งมีการลงทุนประมาณร้อยละ 70 ของเงินลงทุนในอุตสาหกรรมสิ่งทอ ทั้งนี้ โรงงานสิ่งทอขนาดใหญ่มีการจ้างงานตั้งแต่ 500 คนขึ้นไป มีจำนวนเพียงร้อยละ 6.9 ของโรงงานสิ่งทอทั้งหมด แต่มีการจ้างงานรวมกับสูงถึงร้อยละ 62 ของอุตสาหกรรมสิ่งทอทั้งหมด นอกจากนี้ ในปี 2505 โรงงานปั่นด้ายจะมีแกนปั่นด้ายเฉลี่ยแต่ละโรงงานประมาณ 10,565 แกน และเพิ่มขึ้นเป็น 33,255 แกนในปี 2524 ซึ่งพบว่ามีโรงงานปั่นด้ายขนาดใหญ่ 3 แห่งมีแกนปั่นด้ายมากกว่า 100,000 แกน ซึ่งในช่วงปี 2505 โรงงานดังกล่าวมีแกนปั่นด้ายเฉลี่ยแต่ละโรงงานเพียง 21,200 แกนเท่านั้น ในขณะที่โรงทอผ้ามีเครื่องทอเฉลี่ยแต่ละโรงงานเพียง 25 เครื่องในปี 2505 และเพิ่มขึ้นเป็น 254 เครื่องและ 379 เครื่องในปี 2515 และ 2521 ตามลำดับซึ่ง โรงงานขนาดใหญ่เหล่านี้มีอิทธิพลอย่างมากในอุตสาหกรรมสิ่งทอไทย (Akira, 1982 : 11)

ตารางที่ 4.1 แสดงความเป็นเจ้ากิจการในอุตสาหกรรมสิ่งทอ ปี 2513/2514 และ 2523/2524

	2513/2514			2523/2524		
	Local	JV with Japan	JV with other	Local	JV with Japan	JV with other
Man-Made Fibre Making	0	2	1	1	2	4
Spinning	5	3	1	10	0	1
Weaving or Knitting	1	4	2	6	3	1
Weaving or (Knitting)	1	1	2	3	0	3
Bleaching, Dyeing						
Bleaching, Dyeing	4	2	3	6	3	1
Others	2	2	0	7	1	0
<u>Sub-Total of Specialized</u>	13	14	9	33	9	10
<u>Firms</u>						

Spinning-Weaving	7	4	0	9	5	1
Spinning-Weaving-Dyeing	2	4	1	4	4	0
Bleaching						
<u>Sub-Total of Specialized</u>	9	8	1	13	9	1
<u>Firms</u>						
Total	22	22	10	46	18	11

Note : Joint Venture indicates a textile firm controlled by the
foreigners who own not less than 30% of its shareholdings.

ที่มา : Suehiro Akira, 1982

นอกจากนี้ อุตสาหกรรมสิ่งทอไทยยังปรากฏมีการรวมกลุ่มการผลิตในแนวตั้งค่อนข้างสูง โดยเฉพาะในโรงงานขนาดใหญ่ เช่น ในปี 2505 บริษัทลัคกี้เท็กซ์ บริษัททอผ้ากรุงเทพ บริษัททอผ้าไทย มีแกนปั่นด้ายประมาณร้อยละ 27 ของแกนปั่นด้ายทั้งอุตสาหกรรม และมีเครื่องทอผ้าประมาณร้อยละ 10 ของเครื่องทอผ้าทั้งอุตสาหกรรม และจากการศึกษาของบริษัทอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พบว่าในปี 2515 โรงงานขนาดใหญ่ที่สุดจำนวน 50 แห่ง (ประมาณครึ่งหนึ่งดำเนินงานมาก่อนปี 2513) มีโรงงานปั่นด้ายและทอผ้า 12 แห่งที่ทำการปั่นด้ายจนถึงฟอกย้อมพิมพ์ผ้าเอง 4 แห่ง และที่ทำการผลิตขั้นตอนเดียว 18 แห่ง อย่างไรก็ตาม โรงงานสิ่งทอในประเทศไทยมีกลุ่มผู้ผลิตที่สำคัญอยู่ไม่กี่กลุ่ม และโรงงานที่ผลิตขั้นตอนเดียวก็จะส่งผลิตภัณฑ์ให้โรงงานอื่นๆ ในเครือด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของ Akira (1982) พบว่าในช่วงปี 2503-2523 บริษัทที่มีการรวมขั้นตอนของกระบวนการผลิตในแนวตั้งมีแกนปั่นด้ายรวมทั้งหมดคิดเป็นร้อยละ 83.4 และมีเครื่องทอผ้าคิดเป็นร้อยละ 37.4 ของทั้งอุตสาหกรรม ซึ่งกรณีดังกล่าวก่อให้เกิดลักษณะทวีลักษณ์ในอุตสาหกรรมสิ่งทอ กล่าวคือ มีความแตกต่างอย่างมากระหว่างโรงงานขนาดใหญ่และเล็กในอุตสาหกรรมสิ่งทอ การรวมกลุ่มดังกล่าวมีทั้งที่เป็น (1) รูปแบบของการรวมกลุ่มในแนวตั้ง และ (2) การรวมกลุ่มของบริษัทในเครือซึ่งมีสมาชิกในครอบครัวเป็นเจ้าของ (Akira, 1982 :17-18) ตัวอย่างที่ชัดเจนสำหรับการรวมกลุ่มกรณีแรก ได้แก่ บริษัทลัคกี้เท็กซ์ ก่อตั้งขึ้นในปี 2503 โดยชาวจีน เริ่มต้นด้วยกิจการปั่นด้ายและทอผ้า ในปี 2515-2516 ถูกเทคโอเวอร์โดยนักลงทุนจากญี่ปุ่น และมีการร่วมทุนกับนักลงทุนฮ่องกง ปัจจุบันมี 3 โรงงาน ซึ่งเป็นโรงงานผลิตด้าย โรงงานทอผ้า และโรงงานฟอกย้อมและแต่งสำเร็จ ตัวอย่างสำหรับการรวมกลุ่มแบบกรณีที่สอง ได้แก่ กลุ่มของสุกรี โพธิ์รัตนงูร สหยูเนี่ยน กลุ่มเทชิน กลุ่มวินเนอร์ โดยเฉพาะในกลุ่มสุกรี โพธิ์รัตนงูร และสหยูเนี่ยน ซึ่งมีโรงงานผลิตเส้นใย ปั่นด้าย ทอผ้า ฟอกย้อม และเสื่อผ้าสำเร็จรูป ซึ่งได้ว่าเป็นกลุ่มที่มีการรวมขั้นการผลิตที่สมบูรณ์แบบที่สุด ตั้งแต่ขั้นตอนการผลิตต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ (Akira, 1982 : 19)

จากการศึกษาของ เกริกเกียรติ พิพัฒนเสวีธรรม ในปี 2524 พบว่า อุตสาหกรรมสิ่งทอไทยมีการกระจุกตัวอย่างมาก ซึ่งกลุ่มที่มีบทบาทอย่างมากในอุตสาหกรรมสิ่งทอประกอบด้วย

1) กลุ่มโพธิ์รัตนงูรหรือกลุ่มอุตสาหกรรมผ้าไหมไทยเป็นกลุ่มที่ใหญ่ที่สุด มีบริษัทในเครือประมาณ 17 บริษัท และมีทรัพย์สินรวมกันประมาณ 7,217 ล้านบาท บริษัทขนาดใหญ่กลุ่มนี้จะเป็นการร่วมทุนกับต่างประเทศโดยเฉพาะกับญี่ปุ่น

2) กลุ่มลัคกี้เท็กซ์ เป็นกลุ่มที่ใหญ่เป็นที่สองในสิ่งทอ โดยมีบริษัทในเครือ 6 บริษัท มีทรัพย์สินรวมกันประมาณ 3,474 ล้านบาท เป็นกลุ่มที่ควบคุมโดยบริษัทข้ามชาติญี่ปุ่น

3) กลุ่มสหยูเนียน เป็นกลุ่มที่ใหญ่เป็นที่สามในสิ่งทอ และอยู่ในเครือของสหพัฒน์พิบูล กลุ่มนี้มีบริษัทที่ใหญ่คือ บริษัทยูเนียนอุตสาหกรรมสิ่งทอ จำกัด ซึ่งซื้อมาจากกลุ่มไทยเกรียง

4) กลุ่มไทยเท็กซ์ กลุ่มนี้เคยเป็นกลุ่มที่ใหญ่มาก่อน แต่ต่อมากลายเป็นกลุ่มขนาดกลาง มีบริษัทในกลุ่ม 4 บริษัทและมีทรัพย์สินประมาณ 2,000 ล้านบาท และเป็นการร่วมทุนระหว่างคนไทยกับญี่ปุ่น ส่วนผู้ถือหุ้นฝ่ายไทยที่สำคัญได้แก่ ตระกูลศรีเพ็ญฟูง พานิชชีวะ อติเรกสาร และอัสสกุล

นอกจาก 4 กลุ่มนี้ยังมีอีก 3 กลุ่มใหญ่รองลงมาได้แก่ กลุ่มไทยเกรียง กลุ่มไทยเรยอน (เป็นกลุ่มโรงงานทอผ้าของชาวอินเดีย) และกลุ่มอุตสาหกรรมทอ กลุ่มโรงงานทั้ง 7 กลุ่มนี้มีทรัพย์สินรวมกันประมาณ 19,392 ล้านบาท ยอดขายรวมกัน 20,000 ล้านบาท

อย่างไรก็ตาม อุตสาหกรรมสิ่งทอนอกจากจะมีลักษณะของการกระจุกตัวและการรวมกลุ่มแล้ว ยังปรากฏลักษณะของการค่อยพัฒนาในกลุ่มโรงงานทอผ้าขนาดเล็ก

สมาคมอุตสาหกรรมทอผ้าไทย (Thai Weaving Manufacturing Association : TWMA) ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี 2490 เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของผู้ประกอบการทอผ้าในประเทศ ในปี 2504 มีสมาชิก 258 ราย และเพิ่มขึ้นเป็น 279 รายในปี 2522 สมาชิกส่วนใหญ่เป็นโรงงานขนาดเล็กและมีลักษณะเป็นกิจการภายในครอบครัว โรงงานเหล่านี้ส่วนใหญ่มีกำลังการผลิตตั้งแต่ 10-300 เครื่อง โดยที่ในปี 2504 มีโรงงานทอผ้าประมาณ 258 แห่ง ในจำนวนดังกล่าวนี้มีถึง 208 แห่งที่เป็นโรงงานขนาดเล็กมีเครื่องทอผ้าน้อยกว่า 20 เครื่อง ส่วนใหญ่จะผลิตผ้าถุง ผ้าขาวม้า ผ้าซิ่น มุ้ง และผ้าดำ เป็นต้น

ในปี 2504 โรงงานที่เป็นสมาชิกของสมาคมอุตสาหกรรมทอผ้าไทย ส่วนใหญ่จะมีเครื่องทอผ้าเฉลี่ยเพียง 16 เครื่อง และเพิ่มขึ้นเป็น 75 เครื่องในปี 2522 ในขณะที่โรงงานขนาดใหญ่ที่มีการรวมขั้นตอนการผลิตจะมีเครื่องทอผ้าเฉลี่ยโรงงานละ 843 เครื่อง ซึ่งตัวเลขดังกล่าวสูงกว่าจำนวนเครื่องทอผ้าที่เป็นสมาชิกของสมาคมอุตสาหกรรมสิ่งทอไทยกว่า 10 เท่า

นอกจากนี้ สัดส่วนกำลังการผลิตในอุตสาหกรรมสิ่งทอของโรงงานที่เป็นสมาชิกของสมาคมฯ มีแนวโน้มลดลงมาโดยตลอด โดยในปี 2504 มีกำลังการผลิตคิดเป็นประมาณร้อยละ 48 ของทั้งอุตสาหกรรม และลดลงเหลือเพียงร้อยละ 16.2 และ 16.0 ในปี 2518 และ 2522 ตามลำดับ

ผลิตภาพการผลิตของเครื่องจักรในกลุ่มโรงงานที่เป็นสมาชิกของสมาคมฯ ไม่ได้มีการปรับปรุงหรือพัฒนากระบวนการผลิตแต่อย่างใด เมื่อพิจารณากำลังการผลิตในปี 2504 สามารถผลิตได้ 10,000 หลาต่อเครื่อง และเพิ่มขึ้นเป็น 11,400 หลาต่อเครื่องในปี 2522 ซึ่งถือได้ว่าการพัฒนาน้อยมาก ทั้งนี้เป็นผลมาจากโรงงานดังกล่าวใช้เครื่องจักรรุ่นเก่า ทำให้ผลิตภาพการผลิตของเครื่องจักรต่ำและคนงานส่วนใหญ่เป็นแรงงานไร้ฝีมือ สิ่งทอที่ผลิตได้มีคุณภาพต่ำ ดังนั้นจึง

2) กรณีการร้องขอให้รัฐบาล จัดวางโครงการช่วยเหลือแก่อุตสาหกรรมสิ่งทอระยะยาว โดยจัดตั้งคณะกรรมการร่วมรัฐบาล-เอกชน เพื่อควบคุมการผลิตและการจำหน่ายทั้งในและนอกประเทศ

3) กรณีร่วมมือกันช่วยเหลือกันเอง ในปี 2515 โดยร่วมมือกันระหว่างโรงงานใหญ่ 16 แห่ง ซึ่งให้ช่วยกันออกค่าใช้จ่ายชดเชยให้แก่สมาชิกผู้สามารถส่งผ้าหรือผ้าออกไปจำหน่ายต่างประเทศในอัตราร้อยละ 10 ของราคาทุน เป็นผลให้สมาชิกสามารถหาตลาดต่างประเทศได้มากขึ้น

4) กรณีการร้องขอให้แก้ไขราคาควบคุมเมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2516 โดยทางสมาคมได้ร้องขอให้กระทรวงพาณิชย์ปรับราคาควบคุมให้สูงขึ้น ซึ่งมีการวิพากษ์วิจารณ์กันในสื่อมวลชนว่า ราคาควบคุมของกระทรวงพาณิชย์สูงพอๆ กับราคาตลาด

5) กรณีการลดการผลิตและวางแผนปลดคนงาน จนเป็นเหตุให้เกิดการนัดหยุดงานของกรรมกรโรงงานทอผ้าครั้งใหญ่ในปี 2517

ในปัจจุบันมีการก่อตั้งเพิ่มขึ้นอีก 2 สมาคม ได้แก่ สมาคมอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์เส้นใยสังเคราะห์ และสมาคมผลิตภัณฑ์เครื่องนุ่งห่มไทย ซึ่งทั้งหมดแยกตัวมาจากสมาคมอุตสาหกรรมสิ่งทอไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สามารถดูแลผลประโยชน์ของสมาชิกได้ทั่วถึงมากขึ้น สมาชิกส่วนใหญ่เป็นโรงงานขนาดใหญ่และขนาดกลาง ทั้ง 5 สมาคมนี้มีสมาชิกรวมกันคิดเป็นประมาณร้อยละ 45.19 ของทั้งอุตสาหกรรม (อรนุช โอสถานนท์, 2529 : 93) นอกจากนี้ทั้ง 5 สมาคมได้ร่วมกันจัดตั้งสหพันธ์อุตสาหกรรมสิ่งทอแห่งประเทศไทยขึ้นเมื่อปี 2523 โดยผู้ดำรงตำแหน่งประธานสหพันธ์ฯ จะมาจากประธานสมาคมทั้ง 5 แห่งผลัดเวียนกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นองค์กรแห่งเดียวที่มีอำนาจในการเข้าทำความตกลงกับรัฐบาล รวมทั้งองค์ระหว่างประเทศ ในกรณีที่มีส่วนเกี่ยวข้องและมีผลกระทบต่ออุตสาหกรรมสิ่งทอ และเป็นผู้ประสานในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมสิ่งทอ ตลอดจนส่งเสริมและช่วยเหลือการประกอบธุรกิจในอุตสาหกรรมสิ่งทอ โดยความร่วมมือของสหพันธ์ฯ ได้ขยายวงกว้างไปสู่ภูมิภาคอาเซียน ภายใต้การดำเนินงานของสหพันธ์อุตสาหกรรมแห่งอาเซียน ซึ่งเป็นองค์กรหนึ่งภายใต้หอการค้าและอุตสาหกรรมแห่งอาเซียน ที่ร่วมมือและประสานงานกับรัฐบาลอาเซียนในการพัฒนาการค้า โดยสหพันธ์ฯ สิ่งทอของแต่ละประเทศที่เข้าร่วมจะช่วยกันปัญหาต่างๆ อาทิ การลดภาษีนำเข้าวัตถุดิบของกลุ่มอาเซียน เมื่อมีการสั่งซื้อวัตถุดิบจากประเทศหนึ่งเพื่อนำเข้าไปผลิตในอีกประเทศหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นการผลิตเพื่อการส่งออกหรือการผลิตเพื่อใช้ภายในประเทศก็ตาม จะเสียภาษีต่ำกว่าการนำเข้าจากประเทศอื่นๆ นอกจากนี้สหพันธ์ฯ ยังมีบทบาทในการดูแลผลประโยชน์และคลี่คลายข้อขัดแย้งระหว่างสมาชิก อย่างไรก็ตาม ทั้ง 5 สมาคมก็มีการแข่งขันกันทั้งในด้านของผลผลิตที่ได้ ตลอดจนวัตถุดิบและปัจจัยการผลิตด้านอื่นๆ ดังเช่นในด้านวัตถุดิบ ราคาของวัตถุดิบจะถูก

2) กรณีการร้องขอให้รัฐบาล จัดวางโครงการช่วยเหลือแก่อุตสาหกรรมสิ่งทอระยะยาว โดยจัดตั้งคณะกรรมการร่วมรัฐบาล-เอกชน เพื่อควบคุมการผลิตและการจำหน่ายทั้งในและนอกประเทศ

3) กรณีร่วมมือกันช่วยเหลือกันเอง ในปี 2515 โดยร่วมมือกันระหว่างโรงงานใหญ่ 16 แห่ง ซึ่งให้ช่วยกันออกค่าใช้จ่ายชดเชยให้แก่สมาชิกผู้สามารถส่งผ้าหรือผ้าออกไปจำหน่ายต่างประเทศในอัตราร้อยละ 10 ของราคาทุน เป็นผลให้สมาชิกสามารถหาตลาดต่างประเทศได้มากขึ้น

4) กรณีการร้องขอให้แก้ไขราคาควบคุมเมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2516 โดยทางสมาคมได้ร้องขอให้กระทรวงพาณิชย์ปรับราคาควบคุมให้สูงขึ้น ซึ่งมีการวิพากษ์วิจารณ์กันในเรื่องมวลชนว่า ราคาควบคุมของกระทรวงพาณิชย์สูงพอๆ กับราคาตลาด

5) กรณีการลดการผลิตและวางแผนปลดคนงาน จนเป็นเหตุให้เกิดการนัดหยุดงานของกรรมกรโรงงานทอผ้าครั้งใหญ่ในปี 2517

ในปัจจุบันมีการก่อตั้งเพิ่มขึ้นอีก 2 สมาคม ได้แก่ สมาคมอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์เส้นใยสังเคราะห์ และสมาคมผลิตภัณฑ์เครื่องนุ่งห่มไทย ซึ่งทั้งหมดแยกตัวมาจากสมาคมอุตสาหกรรมสิ่งทอไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สามารถดูแลผลประโยชน์ของสมาชิกได้ทั่วถึงมากขึ้น สมาชิกส่วนใหญ่เป็นโรงงานขนาดใหญ่และขนาดกลาง ทั้ง 5 สมาคมนี้มีสมาชิกรวมกันคิดเป็นประมาณร้อยละ 45.19 ของทั้งอุตสาหกรรม (อรนุช โอสถานนท์, 2529 : 93) นอกจากนี้ทั้ง 5 สมาคมได้ร่วมกันจัดตั้งสหพันธ์อุตสาหกรรมสิ่งทอแห่งประเทศไทยขึ้นเมื่อปี 2523 โดยผู้ดำรงตำแหน่งประธานสหพันธ์ฯ จะมาจากประธานสมาคมทั้ง 5 แห่งผลัดเวียนกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นองค์กรแห่งเดียวที่มีอำนาจในการเข้าทำความตกลงกับรัฐบาล รวมทั้งองค์กรระหว่างประเทศในกรณีที่มีส่วนเกี่ยวข้องและมีผลกระทบต่ออุตสาหกรรมสิ่งทอ และเป็นผู้ประสานในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมสิ่งทอ ตลอดจนส่งเสริมและช่วยเหลือการประกอบธุรกิจในอุตสาหกรรมสิ่งทอ โดยความร่วมมือของสหพันธ์ฯ ได้ขยายวงกว้างไปสู่ภูมิภาคอาเซียน ภายใต้การดำเนินงานของสหพันธ์อุตสาหกรรมแห่งอาเซียน ซึ่งเป็นองค์กรหนึ่งภายใต้หอการค้าและอุตสาหกรรมแห่งอาเซียน ที่ร่วมมือและประสานงานกับรัฐบาลอาเซียนในการพัฒนาการค้าโดยสหพันธ์ฯ สิ่งทอของแต่ละประเทศที่เข้าร่วมจะช่วยกันปัญหาต่างๆ อาทิ การลดภาษีนำเข้าวัตถุดิบของกลุ่มอาเซียน เมื่อมีการสั่งซื้อวัตถุดิบจากประเทศหนึ่งเพื่อนำเข้าไปผลิตในอีกประเทศหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นการผลิตเพื่อการส่งออกหรือการผลิตเพื่อใช้ภายในประเทศก็ตาม จะเสียภาษีต่ำกว่าการนำเข้าจากประเทศอื่นๆ นอกจากนี้สหพันธ์ฯ ยังมีบทบาทในการดูแลผลประโยชน์และคลี่คลายข้อขัดแย้งระหว่างสมาชิก อย่างไรก็ตาม ทั้ง 5 สมาคมก็มีการแข่งขันกันทั้งในด้านของผลผลิตที่ได้ ตลอดจนวัตถุดิบและปัจจัยการผลิตด้านอื่นๆ เช่น ในด้านวัตถุดิบ ราคาของวัตถุดิบจะถูก

กำหนดโดยอุปสงค์และอุปทานของตลาด แต่วัตถุดิบของอุตสาหกรรมสิ่งทอในประเทศมักจะมี ความไม่แน่นอน ทำให้ผู้ผลิตในประเทศประสบกับปัญหาความขาดแคลนวัตถุดิบในการผลิต โดยเฉพาะฝ้ายดิบ ซึ่งในช่วงใดหากเกิดวัตถุดิบขาดแคลน ผู้ผลิตก็จะต้องซื้อวัตถุดิบในราคาที่สูง ขึ้น หรือยอมจ่ายแพงขึ้นเพื่อให้ได้วัตถุดิบมาป้อนโรงงานเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาการขาดวัตถุดิบที่ใช้ ในการผลิต ดังนั้น โดยทั่วไปมักจะมีการเก็บสต็อกไว้ให้เพียงพอต่อการผลิตประมาณ 4-6 เดือน บางโรงงานหลีกเลี่ยงปัญหาดังกล่าวด้วยการนำเข้าวัตถุดิบจากต่างประเทศ โรงงานขนาดใหญ่ที่ทำการผลิตเพื่อการส่งออกไปยังบริษัทแม่หรือมีลูกค้าประจำ ในขณะที่โรงงานขนาดเล็กจะเป็นผู้ผลิต เพื่อตอบสนองตลาดภายใน ซึ่งแม้ว่าโดยทั่วไปต่างโรงงานจะมีช่องทางการตลาดที่ต่างกัน แต่ใน บางกรณี เช่น เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก ตลาดสิ่งทอระหว่างประเทศซบเซา ผู้ผลิตเพื่อส่ง ออกก็จะนำสินค้าที่ผลิตได้บางส่วนออกขายในตลาดในประเทศ ซึ่งก่อให้เกิดการแข่งขันมีการตัด ราคา ซึ่งมีผลกระทบต่อโรงงานขนาดเล็กอย่างมาก ดังนั้นการทำสัญญาจ้างเหมาระหว่างบริษัท หรือโรงงาน หรือโรงงานกับลูกค้าจะช่วยลดความผันผวนในเรื่องดังกล่าว ซึ่งวิธีการนี้จะใช้ทั้ง โรงงานขนาดเล็กและโรงงานขนาดใหญ่

4.1.3 นโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมสิ่งทอ

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา การพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอของไทยได้รับการคุ้มครองและ สนับสนุนจากรัฐบาล โดยที่รัฐบาลได้ให้การช่วยเหลือแก่อุตสาหกรรมสิ่งทอในหลายรูปแบบ กล่าวคือ อุตสาหกรรมสิ่งทอเป็นอุตสาหกรรมกลุ่มแรกๆ ที่ได้รับการส่งเสริมในพระราชบัญญัติส่งเสริมอุตสาหกรรม ในปี พ.ศ. 2503 แต่การส่งเสริมในอุตสาหกรรมสิ่งทอมักจะไม่ต่อเนื่องและ สิ้นสน นโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมนี้สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ช่วง ได้แก่ ช่วงแรก ปี พ.ศ. 2503-2520 ช่วงที่สอง ปี พ.ศ. 2521-2537 มีปัจจัยสำคัญสองประการที่มีความ เกี่ยวเนื่องกับนโยบายของรัฐบาล ประการแรก คือ กำลังการผลิตของกลุ่มผู้ผลิตรายใหญ่ๆ และ ประการที่สอง คือ สภาพของการส่งออก ซึ่งในส่วนนี้จะเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการลงทุน

ช่วงที่หนึ่ง ในปี 2503 คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนได้ประกาศให้การส่งเสริมการลงทุน ในอุตสาหกรรมสิ่งทอเป็นครั้งแรก โดยได้ให้สิทธิประโยชน์แก่โรงงานทอผ้าและปั่นด้าย และยก เลิกการให้การส่งเสริมการลงทุนดังกล่าวในปี 2507 แต่ยังคงให้สิทธิประโยชน์แก่การซ่อมและ ผลิตผ้าสำเร็จรูปต่อจนกระทั่งปี พ.ศ. 2514 จึงยกเลิก สาเหตุที่รัฐบาลห้ามไม่ให้จัดตั้งโรงงานใหม่ หรือขยายโรงงาน และการยกเลิกการให้สิทธิประโยชน์ในการลงทุนแก่การผลิตเพื่อขายใน ประเทศ วัตถุประสงค์ก็เพื่อหลีกเลี่ยงกำลังการผลิตที่มากเกินไป (Over Capacity) ก่อนหน้าปี 2514 คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนได้ให้การส่งเสริมการลงทุนแก่ธุรกิจสิ่งทอเป็นจำนวนกำลังการผลิต 234,800 แคนสำหรับการปั่นด้าย และ 4,950 เครื่องทอสำหรับการทอ

นอกเหนือจากที่กล่าวไปแล้ว ทางกลุ่มผู้ประกอบการยังทำการขอเงินช่วยเหลือและความช่วยเหลือในการส่งออกและลดต้นทุนการผลิตอีกด้วย ทั้งนี้เนื่องจากมีผลิตภัณฑ์สิ่งทอค้างสต็อกอยู่เป็นจำนวนมาก ผลที่ได้รับคือ รัฐบาลให้เงินช่วยเหลือในการส่งออกประมาณร้อยละ 20 ให้คืนภาษีปัจจัยการผลิตร้อยละ 100 และลดค่าไฟฟ้า ดังนั้นการส่งออกผลิตภัณฑ์สิ่งทอจึงเกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2515

ในช่วงปี พ.ศ. 2515-2520 การส่งออกสิ่งทอเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การส่งเสริมการลงทุนที่เคยให้แก่อุตสาหกรรมสิ่งทอก็ได้นำกลับมาใช้ใหม่อีก แต่จะให้แก่ธุรกิจที่ผลิตเพื่อส่งออกเท่านั้น นอกจากนั้น การขยายกำลังการผลิตก็ได้รับอนุญาตใน 2 ปีถัดมา (พ.ศ. 2516) แต่ให้เฉพาะกับโรงงานที่ตั้งขึ้นแล้ว และทำการผลิตเพื่อป้อนตลาดในประเทศ โดยอนุญาตให้ขยายกำลังการผลิตได้ไม่เกินร้อยละ 50 ของกำลังการผลิตที่มีอยู่ในส่วนนี้จะเห็นได้ว่า มีการกีดกันการแข่งขันจากผู้ผลิตรายใหม่อย่างชัดเจน

ช่วงที่สอง ในปี พ.ศ. 2521 และมีการให้สิทธิประโยชน์แก่โรงงานผลิตเสื้อผ้าส่งออก ในปี พ.ศ. 2527 ส่วนใน ปี พ.ศ. 2529 โรงงานปั่นด้ายและทอผ้าขนาดใหญ่ซึ่งมีเงินทุนมากกว่า 2 ล้านบาทขึ้นไปจะได้รับสิทธิประโยชน์จากการส่งเสริมการลงทุน ในปีเดียวกันนี้มีการงดการส่งเสริมจากรัฐบาลในการลงทุนเพื่อทดแทนการนำเข้าเส้นใยประดิษฐ์ เส้นใยโพลีเอสเตอร์แบบใยสั้น และด้าย pre-oriented แต่ได้อนุญาตให้ใช้ได้อีกในปีต่อมาสิทธิประโยชน์ที่ได้รับจากการส่งเสริมการลงทุนของอุตสาหกรรมสิ่งทอที่ปิดลงในปี พ.ศ. 2529 นั้น ได้นำกลับมาใช้ใหม่อีกหนึ่งเฉพาะโรงงานปั่นด้าย โรงงานทอผ้า และโรงงานที่ผลิตสินค้าให้แก่ตลาดภายในประเทศและส่งออกซึ่งตั้งอยู่ในเขตที่ได้รับการส่งเสริม ซึ่งได้แก่ จังหวัดสมุทรปราการ สมุทรสาคร สมุทรสงคราม ปทุมธานี นนทบุรี และนครปฐม (ศุภชัย สุภชลาศัย, 2537 : 11-12)

นอกจากนี้ ในด้านการผลิตและการส่งออกยังได้รับการช่วยเหลือทางด้านเงินกู้ (Credit Subsidy) จากธนาคารแห่งประเทศไทยด้วย ถึงแม้ว่าเงินกู้ช่วยเหลือนี้จะมีให้กับอุตสาหกรรมหลายสาขาแต่ผู้ที่ได้รับการช่วยเหลือส่วนใหญ่เป็นโรงงานสิ่งทอ โรงงานสิ่งทอได้รับการช่วยเหลือเงินกู้เริ่มแรกตั้งแต่ปี พ.ศ. 2521 เมื่อความต้องการทั้งภายในประเทศและการส่งออกลดลง

ความช่วยเหลือด้านเครดิตในการส่งออกยังมีในรูปของตั๋วสัญญา (Discounted Promissory Notes) หรือที่รู้จักกันในชื่อของแพคกิ้งเครดิต อัตราส่วนลด (Discount Rate) แตกต่างกันไปแล้วแต่ตลาด อย่างไรก็ตามถ้าผู้ส่งออกไทยได้รับการช่วยเหลือทางเครดิตจากรัฐแล้ว เมื่อส่งออกสินค้าไปยังสหรัฐอเมริกาจะต้องเสีย Countervailing Duty (CVD) อีกประมาณร้อยละ 2 สำหรับผู้ส่งออกที่ไม่ได้ขอรับการช่วยเหลือจากธนาคารแห่งประเทศไทยก็ไม่ต้องเสีย CVD อีกด้วย

นอกเหนือจากการประกาศใช้ระบบภาษีมูลค่าเพิ่มในปี พ.ศ. 2534 แล้ว รัฐบาลยังเก็บภาษีการค้ากับสินค้าขั้นกลาง (Intermediate Goods) เช่น เส้นใย ด้าย และผ้า อีกด้วย ภาษีนี้อาจจะสะสม

มากขึ้นเรื่อยๆ เมื่อสินค้าขึ้นกลางผ่านกระบวนการผลิตต่อเนื่องไปแล้วก็จะมีต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น ระบบภาษีเหล่านี้จึงไม่จูงใจให้ผู้ผลิตสิ่งทอรวมตัวในการผลิตแนวดิ่ง (Vertical Integration) เพื่อให้มีการผลิตครบวงจร การรวมตัวที่มีอยู่กว้างขวางในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นการรวมระหว่างการผลิตผ้าและการทอ เนื่องจากสามารถทำให้เกิดการประหยัดจากขนาดของการผลิตได้ การเปลี่ยนแปลงตามสมัยนิยมของแฟชั่นทำให้อุตสาหกรรมการผลิตเสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่มไม่ต้องผูกมัดการผลิตไว้กับผลิตภัณฑ์สิ่งทอเท่านั้น เพราะจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงวัตถุดิบที่ใช้ให้ได้อย่างรวดเร็วตามความต้องการของตลาด

อุตสาหกรรมเสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่ม และผลิตภัณฑ์สิ่งทอต่างๆ มีอัตราอากรขาเข้าอยู่ในระดับสูงมากถึงร้อยละ 60-100 เส้นใยประดิษฐ์มีอัตราอากรที่สูงเป็นที่สองคือ ร้อยละ 30 ประเทศไทยยังคง ปลอดภัยจากการจำกัดการนำเข้า มีเพียงเสื้อผ้าหนึ่งชนิดและผ้าอีกหนึ่งชนิด (เสื้อผ้าที่ไม่ได้ฟอกและผ้าไหมหรือผ้าที่ทำจากไหมผสมกับเส้นใยชนิดอื่นๆ แต่ประกอบด้วยไหมมากกว่า 50%) ที่มีการจำกัดการนำเข้า โดยต้องขออนุญาตนำเข้ามาเท่านั้น

อากรนำเข้าเสื้อผ้าและสิ่งทอลดลงตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2522 โดยลดอากรนำเข้าผ้าและเครื่องนุ่งห่ม จากร้อยละ 80-100 ในปี พ.ศ. 2521 ลงเหลือร้อยละ 60 ในปี พ.ศ. 2528 การเก็บค่าธรรมเนียมพิเศษการนำเข้า (Import Surcharge) ของเส้นใยประดิษฐ์และผลิตภัณฑ์สิ่งทออื่นๆ ได้ถูกยกเลิกในปี พ.ศ. 2527

รัฐบาลได้พยายามที่จะควบคุมกำลังการผลิตสิ่งทอ โดยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2514 มีการห้ามตั้งห้ามขยายโรงงานในขณะนั้น เหตุผลประการสำคัญของรัฐบาลที่นำมาอ้างอิงคือ เพื่อหลีกเลี่ยงการมีกำลังการผลิตที่มากเกินไป (Over Capacity) มาตรการห้ามการลงทุนนี้ต่อมาถูกยกเลิกในปี พ.ศ. 2530 อย่างไรก็ตาม นโยบายของรัฐบาลต่ออุตสาหกรรมเสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่มค่อนข้างจะแตกต่างออกไป คือ การลงทุนใหม่ในอุตสาหกรรมเสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่มนี้จะได้รับอนุญาตมาตั้งแต่ พ.ศ. 2522 แล้ว แต่จะให้เฉพาะโรงงานขนาดเล็กซึ่งมีกำลังการผลิตน้อยกว่า 30 จักร เท่านั้น

จากนโยบายของรัฐดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น ได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่ออุตสาหกรรมสิ่งทอในแต่ละขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) อุตสาหกรรมการผลิตเส้นใยประดิษฐ์ เนื่องจากจำนวนโรงงานในอุตสาหกรรมนี้มีอยู่เพียง 13 โรงงาน และโรงงานส่วนใหญ่จะร่วมลงทุนกับบริษัทต่างชาติ เช่น บริษัทจากประเทศญี่ปุ่น และได้เห็น นโยบายของรัฐบาลมีผลกระทบต่อโครงสร้างของอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์ไม่มากนักเช่นเดียวกับอุตสาหกรรมเสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่ม นอกจากนั้นความต้องการใช้เงินทุนที่สูงและเทคโนโลยีในการผลิตอันทันสมัย ทำให้การแข่งขันของอุตสาหกรรมนี้มีไม่มากนัก

2) อุตสาหกรรมปั่นด้ายและทอผ้า นโยบายของรัฐที่ผ่านมาได้ก่อให้เกิดขึ้นจากค่าเช่าทางเศรษฐกิจอันเนื่องมาจากการคุ้มครองอัตราภาษี และการควบคุมกำลังการผลิต ก็คือ การมีโรงงานทอผ้าขนาดเล็กเป็นจำนวนมากเกิดขึ้นอย่างผิดกฎหมาย โดยที่โรงงานทอผ้าเหล่านี้จะตั้งขึ้นโดยไม่ได้จดทะเบียนกับกระทรวงอุตสาหกรรม ทั้งนี้เพราะโรงงานเหล่านี้ต้องการจะเข้ามาแย่งผลประโยชน์จากค่าเช่าทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการผลักดันของกลุ่มผู้ผลิตรายใหญ่ หรือพฤติกรรมที่เรียกว่า "Free Rider" เหล่านี้ไม่ได้จดทะเบียนกับกระทรวงอุตสาหกรรม ดังนั้นจึงสามารถดำเนินงานได้อย่างอิสระ และได้รับผลประโยชน์จากเข้ามาดำเนินการในอุตสาหกรรมนี้ โรงงานขนาดเล็กเหล่านี้นำเข้าเครื่องจักรใช้แล้วจากประเทศไต้หวัน และทำการผลิตป้อนตลาดภายในประเทศ ซึ่งได้รับการคุ้มครองอยู่ในระดับสูง

การขาดการประสานงานระหว่างกระทรวงพาณิชย์กับกระทรวงอุตสาหกรรมในการควบคุมกำลังการผลิตประกอบกับช่องโหว่ของกฎข้อบังคับที่ออกมา ทำให้มีการนำเข้าเครื่องจักรสิ่งทอมาในประเทศได้ ถึงแม้จะมีการห้ามตั้งห้ามขยายโรงงาน ตัวอย่างเช่น ในปี พ.ศ. 2527 กฎกระทรวงอนุญาตให้จัดตั้งโรงงานทอผ้าที่ผลิตมุ้ง และผ้าที่ทอจากด้ายย้อมสีได้ แต่โดยแท้จริงแล้วเครื่องจักรที่ใช้ทอผ้าและผ้าชนิดนี้ก็ยังสามารถใช้ทอผ้าชนิดอื่นจากด้ายชนิดอื่นๆ ได้อีกด้วย นอกจากนี้แล้วการขยายกำลังการผลิตยังสามารถทำได้โดยผ่านโรงงานสิ่งทอเพื่อการส่งออกซึ่งได้รับสิทธิประโยชน์จาก BOI ได้เช่นกัน

ไม่เพียงแต่ธุรกิจขนาดเล็กที่พยายามจะครอบครองค่าเช่าทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากนโยบายของรัฐ ธุรกิจขนาดใหญ่ก็เช่นกัน ก่อนที่กฎหมายจะบังคับใช้ในปี พ.ศ. 2521 โรงงานของกลุ่มธุรกิจสิ่งทอขนาดใหญ่ได้ขยายกำลังการผลิตของตนถึงแม้ว่าจะยังไม่มีคามจำเป็นที่จะต้องขยายในขณะนั้น การกระทำเช่นนี้ก็เพื่อเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ตารางที่ 14 แสดงให้เห็นว่าก่อนการบังคับใช้ของกฎหมายในปี พ.ศ. 2521 จำนวนเครื่องจักรผลิตสิ่งทอนำเข้า ในปี พ.ศ. 2519 และ พ.ศ. 2520 มีเพียง 246 เครื่องและ 88 เครื่องตามลำดับเท่านั้น แต่กลับเพิ่มขึ้นถึง 4,696 เครื่องในปี พ.ศ. 2521 ลักษณะเดียวกันกับอุตสาหกรรมการทอผ้าที่มีเครื่องจักรทอผ้านำเข้าเพิ่มขึ้นจาก 1,124 เครื่องในปี พ.ศ. 2519 มาเป็น 3,550 เครื่องในปี พ.ศ. 2521 และสูงมากขึ้นถึง 4,347 เครื่องในปีต่อมา

ในช่วงเวลาที่ยังไม่มีการรวมตัวของหน่วยธุรกิจขนาดใหญ่นั้น ในประมาณปี พ.ศ. 2524 บริษัทผลิตสิ่งทอแห่งใหญ่แห่งหนึ่งได้ขยายกำลังการผลิตของโรงงานของบริษัท โดยนำเข้าเครื่องจักรผลิตสิ่งทอจากสาธารณรัฐประชาชนจีนต่างๆที่ยังมีการห้ามขยายกำลังผลิตสิ่งทออยู่ การนำเข้าเครื่องจักรทอผ้าในครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการแลกเปลี่ยนทางการค้ากับจีนเมื่อนายกรัฐมนตรีของไทยไปเยือนประเทศจีน ถึงแม้ว่าเครื่องจักรนั้นจะไม่ค่อยมีประสิทธิภาพ เพราะใช้เทคโนโลยี

ระดับต่ำ แต่ก็ทำให้การผลิตของบริษัทนั้นอยู่รอดต่อไปได้ เนื่องจากค่าเช่าทางเศรษฐกิจซึ่งบริษัทนี้จะได้รับจากการขยายกำลังการผลิตเพื่อจำหน่ายในตลาดภายในประเทศ

นโยบายที่รัฐบาลนำออกมาใช้เพื่อควบคุมกำลังการผลิตและจำกัดจำนวนผู้ผลิตไม่สามารถนำมาใช้ อย่างได้ผล จำนวนเครื่องปั่นด้าย เครื่องทอและเครื่องถักเพิ่มขึ้นอยู่ตลอดประมาณร้อยละ 10 ต่อปี เครื่องจักรสิ่งทอที่นำเข้ามาจากต่างประเทศก็ติดตั้งโดยไม่ได้จดทะเบียนกับกระทรวงอุตสาหกรรม ซึ่งให้เห็นว่ารัฐบาลไม่สามารถควบคุมกำลังการผลิตสิ่งทอได้อย่างมีประสิทธิภาพ และแสดงออกมาโดยการที่รัฐบาลให้การนิรโทษกรรมแก่โรงงานที่ตั้งและยังไม่ได้จดทะเบียนถึง 2 ครั้ง ในปี พ.ศ. 2524 และ ปี พ.ศ. 2530

เป็นที่น่าสนใจว่าในขณะที่กฎหมายควบคุมการผลิตสิ่งทอกำลังใช้บังคับอยู่ในช่วงปี พ.ศ. 2524 กลับพบว่าโรงงานสิ่งทอที่ได้รับสิทธิประโยชน์จาก BOI ซึ่งต้องผลิตเพื่อการส่งออกจำนวนมากหลายโรง ไม่ได้ส่งออกสิ่งทอ แต่กลับผลิตเพื่อขายตลาดภายในประเทศ (Ramsey and Doner 1991) แสดงให้เห็นว่าการส่งเสริมการลงทุนถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการหาข้อได้เปรียบ

นโยบายเหล่านี้ยังคงนำมาปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งปลายปี พ.ศ. 2529 เมื่อเกิดภาวะด้อยขาดแคลน เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของการส่งออกสิ่งทอของไทย การที่ด้อยขาดแคลนเพราะมีการส่งออกด้ายมากขึ้น ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2526 (รูปที่ 3) หลังจากนั้น ราคาด้ายในประเทศขึ้นสูงกว่าราคาในตลาดโลก หลังจากที่อยู่ต่ำกว่าราคาตลาดโลกมาเป็นเวลานาน (Bangkok Post December 1, 1986) ตัวอย่างเช่น ในปี พ.ศ. 2529 ที่ราคาด้วยฝ้ายเบอร์ 20/1 เพิ่มขึ้นจาก 0.88 เหรียญสหรัฐฯ ต่อปอนด์ในเดือนมกราคมเป็น 1.36 เหรียญ สหรัฐฯ ต่อปอนด์ในเดือนธันวาคมปีเดียวกันนั้น ด้ายใยฝ้าย polyester ฟอกแล้ว เบอร์ T/C 45/1 มีราคาเพิ่มขึ้นในช่วงเวลาเดียวกันนี้จาก 1.36 เหรียญสหรัฐฯ ต่อปอนด์เป็น 2.2 เหรียญสหรัฐฯ ต่อปอนด์ ภาวะการขาดแคลนด้ายและราคาด้ายที่ขึ้นสูงมีผลกระทบอย่างแรงต่อธุรกิจการทอผ้าขนาดเล็กที่ไม่สามารถผลิตด้ายเองได้

ธุรกิจการทอผ้าขนาดเล็กรวมทั้งขนาดใหญ่ประสบผลสำเร็จในความพยายามที่จะยกเลิกข้อบังคับในการห้ามจัดตั้งและห้ามขยายกำลังการผลิตสิ่งทอ ในปลายปี พ.ศ. 2529 กระทรวงอุตสาหกรรมประกาศยกเลิกข้อบังคับเกี่ยวกับกำลังการผลิตสิ่งทอเป็นบางส่วน แต่การขออนุญาตจัดตั้งโรงงานใหม่หรือขยายกำลังการผลิตของโรงงานที่มีอยู่จะต้องขอจากกระทรวงอุตสาหกรรมภายในเดือนมิถุนายน ปี พ.ศ. 2529 เท่านั้น ในเดือนพฤษภาคม ปี พ.ศ. 2530 คณะรัฐมนตรีเศรษฐกิจได้ยกเลิกข้อบังคับทั้งหมดในการขยายกำลังการผลิตสิ่งทอ

หลังจากการยกเลิกข้อบังคับในปี พ.ศ. 2530 มีการก่อตั้งโรงงานขนาดใหญ่ขึ้นมาเป็นจำนวนมาก จำนวนโรงงานทอผ้าในปี พ.ศ. 2535 มากเป็นสองเท่าของโรงงานถักและทอผ้าในปี

พ.ศ. 2530 จำนวนเครื่องทอผ้าเพิ่มขึ้นจาก 5 หมื่นกี่มาเป็นประมาณ 1 แสนกว่ากิโลในช่วงเวลาเดียวกัน เช่นเดียวกับจำนวนแกนปั่นด้ายที่เพิ่มขึ้นจากประมาณ 2 ล้านแกน เป็น 3.6 ล้านแกนด้วย

เครื่องจักรสิ่งทอสมัยใหม่ทั้งเครื่องปั่นด้ายและเครื่องทอถูกส่งนำเข้ามาใช้หลังจากยกเลิกข้อบังคับต่างๆ แล้วตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2530-2533 มีการนำเข้าเครื่องทอแบบมีกระสวย (shuttle loom) ประมาณ 18,000 เครื่องทอ และเครื่องทอแบบไม่มีกระสวยพุ่ง (shuttle loom) 3,000 กว่าเครื่องทอ บริษัทสิ่งทอขนาดใหญ่หลายแห่งทำการเปลี่ยนเอาเครื่องจักรเก่าออกและใช้เครื่องจักรเครื่องมือที่ทันสมัยขึ้นเข้ามาแทน เหตุผลที่สำคัญประการหนึ่ง ก็คือ การที่พฤติกรรมแสวงหาค่าเช่าหมดไปกับการยกเลิกนโยบาย ซึ่งส่งผลทำให้ผู้ผลิตรายใหญ่มุ่งที่จะเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตเพราะสภาวะการแข่งขันในการผลิตได้เริ่มขึ้น

3) อุตสาหกรรมการย้อมและการพิมพ์ผ้า เป็นอุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากนโยบายการควบคุมกำลังการผลิตน้อยมาก แต่อุตสาหกรรมนี้กลับได้รับผลกระทบทางอ้อมจากการที่รัฐบาลให้การคุ้มครองแก่ผลิตภัณฑ์สิ่งทอและแก่อุตสาหกรรมเคมีซึ่งเป็นวัตถุดิบ

ในปัจจุบันมีโรงงานย้อมผ้าและแต่งสำเร็จประมาณ 476 โรงงาน ในจำนวนนี้มี 200 โรงงาน ดำเนินงานร่วมกับธุรกิจขนาดใหญ่ ถึงแม้ว่าจะมีจำนวนโรงงานมากแต่มีเพียงร้อยละ 5 เท่านั้นที่สามารถทำผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพได้

ราคาปัจจัยการผลิตที่สูงอันเป็นผลจากการคุ้มครองของรัฐต่ออุตสาหกรรมเคมีซึ่งเป็นปัจจัยการผลิตและการคุ้มครองที่ให้กับอุตสาหกรรมสิ่งทอทุกชนิด ตั้งแต่ด้าย ผ้าฝืน และเสื้อผ้าสำเร็จรูป ประกอบกับระบบการจัดสรรโควต้าส่งออกทำให้ไม่เกิดแรงจูงใจในการพัฒนาคุณภาพของการฟอกย้อมและการแต่งสำเร็จ การให้ความคุ้มครองแก่อุตสาหกรรมเคมีทำให้อัตรารายได้นำเข้าของวัตถุดิบในการย้อมสูงขึ้นถึงร้อยละ 30 เป็นผลให้ต้นทุนการย้อมและการแต่งสำเร็จสูงกว่าที่ควรจะเป็น สิ่งนี้ทำให้ลดความสามารถในการแข่งขันในการผลิตผ้าย้อมและด้ายย้อมลง และลดแรงจูงใจในการที่จะพัฒนาอุตสาหกรรมนี้ให้มีการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ ผ้าย้อมและด้ายย้อมจึงผลิตเพื่อป้อนตลาดภายในประเทศที่ได้รับการคุ้มครองในระดับสูงเท่านั้น ทั้งนี้เพราะอุตสาหกรรมด้ายและผ้าฝืนได้รับการคุ้มครองจากอัตราอากรขาเข้าในระดับสูง ในขณะที่การส่งออกผลิตภัณฑ์สิ่งทอเป็นไปในลักษณะการส่งผ้าดิบและด้ายดิบ เนื่องจากเป็นสินค้าชนิดที่ได้รับความนิยมจาก MFA จึงทำให้อุตสาหกรรมฟอกย้อมและแต่งพิมพ์มีการพัฒนาน้อยกว่าที่ควรจะเป็น ทั้งนี้เพราะขาดแรงจูงใจในการพัฒนาคุณภาพของการผลิต แรงงานและช่างผู้ชำนาญการในอุตสาหกรรมนี้จึงขาดประสบการณ์และทักษะในการฟอกย้อม ซึ่งทักษะเหล่านี้จะต้องใช้เวลาในการพัฒนา นอกจากนี้การลงทุนในอุตสาหกรรมนี้ต้องใช้เงินลงทุนสูง ทั้งในส่วนเครื่องจักร เครื่องมือ และ

การกำจัดน้ำเสียที่เกิดจากอุตสาหกรรม จึงทำให้การพัฒนาเพื่อที่จะให้ทันกับความต้องการเป็นไป
ได้ค่อนข้างช้า

4) อุตสาหกรรมเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม เนื่องจากอุตสาหกรรมนี้มีลักษณะที่ตรงกันข้ามกับ
อุตสาหกรรมสิ่งทอชนิดอื่นๆ ทั้งในแง่ของจำนวนโรงงานและระดับการแข่งขัน โดยพื้นฐานของ
อุตสาหกรรมนี้จำเป็นต้องใช้แรงงานมาก ประกอบกับนโยบายของรัฐเข้ามายุ่งเกี่ยวกับอุตสาหกรรม
นี้น้อย จึงมีผลต่อโครงสร้างของอุตสาหกรรมนี้ไม่มากนัก การใช้เทคโนโลยีแบบง่าย ๆ และการมี
การประหยัดที่เกิดจากขนาดของโรงงานอยู่ในระดับต่ำ ทำให้โรงงานขนาดใหญ่ไม่มีข้อได้เปรียบ
เหนือโรงงานขนาดเล็ก ทั้งโรงงานขนาดใหญ่และเล็กสามารถแข่งขันกันได้โดยไม่ต้องคำนึงถึง
ขนาดโรงงาน อุตสาหกรรมเสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่มได้รับผลเสียจากการควบคุมกำลังการผลิต
เหมือนกับอุตสาหกรรมสิ่งทอในปี พ.ศ. 2527 แต่หลังจากนี้ โรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าเครื่องนุ่ง
ห่มสามารถขยายกำลังผลิตหรือจัดตั้งโรงงานใหม่ได้โดยเสรี

จากศึกษาในอดีตที่ผ่านมา พบว่า ในช่วงการพัฒนาอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้าพบว่า
อุตสาหกรรมสิ่งทอเป็นอุตสาหกรรมที่ได้รับการคุ้มครองมากที่สุด และแนวโน้มของการคุ้มครอง
ที่ได้รับจากรัฐบาลในช่วงดังกล่าวเพิ่มสูงขึ้น โดยที่อัตราการคุ้มครองที่แท้จริง (effective rate of
protection) ในปี 2503 2509 และ 2514 (Koomsup, 1973 : 52-66) เพิ่มขึ้นตลอด โดยเฉพาะ
กรณีของผ้าฝ้าย และผ้าจากใยสังเคราะห์ และในช่วงของการพัฒนาอุตสาหกรรมส่งออกก็คงปรา
กฏว่าอุตสาหกรรมสิ่งทอยังคงได้รับการคุ้มครองจากรัฐบาลอยู่เป็นอันมาก โดยเฉพาะอุตสาหกรรม
เส้นใยประดิษฐ์ ด้ายใยประดิษฐ์ และผ้าใยประดิษฐ์ (Akrasanee, 1980 : 31)

4.1.4 การควบคุมของรัฐกับขบวนการแรงงานสิ่งทอ

ในอดีตที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน จะพบว่า ขบวนการแรงงานไทยถูกแทรกแซงจากเจ้าหน้าที่
ของรัฐมาโดยตลอด (เสาวลักษณ์ ชายทวีป, 2534 : 43) โดยในสมัยจอมพลป. พิบูลสงคราม ได้
พยายามสกัดกั้นการเติบโตของสมาคมสหอาชีพกรรมกร ซึ่งมีบทบาทสูงในการเคลื่อนไหวทาง
เศรษฐกิจการเมืองในยุคนั้น โดยการไม่ยอมต่อทะเบียนให้ตามกฎหมาย ต่อมารัฐบาลจึงได้เข้ามา
จัดตั้งองค์กรของกรรมกรขึ้นเอง คือ สมาคมกรรมกรไทย ซึ่งได้รับการหนุนหลังจากรัฐบาลอย่าง
เต็มที่ ด้วยการจัดสรรงบประมาณผ่านทางกรมประชาสงเคราะห์ อย่างไรก็ตาม ผู้ใช้แรงงานก็ยังมี
การนัดหยุดงานและมีการรวมกลุ่มเรียกร้องให้รัฐบาลออกกฎหมายแรงงาน จนในที่สุดรัฐบาลได้
ออกพระราชบัญญัติแรงงาน พ.ศ. 2499 แต่กฎหมายดังกล่าวมีผลบังคับใช้ถึงปี 2501 ก็เป็นอันสิ้น
สุด เมื่อจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ทำการปฏิวัติและออกคำสั่งยกเลิกพระราชบัญญัติแรงงาน พ.ศ.
2499 การเคลื่อนไหวของกรรมกรจึงยุติลง ขบวนการแรงงานจึงตกอยู่ในยุคมืด ซึ่งการดำเนิน
นโยบายกดดันและปราบปรามขบวนการแรงงานได้ต่อเนื่องมาจนถึงยุคของจอมพลถนอม กิตขจร

ซึ่งในช่วงดังกล่าวจะพบว่าขบวนการแรงงานขาดหน่วยงานที่เป็นตัวแทนของฝ่ายคนงานในการต่อรองและปกป้องให้ความเป็นธรรมแก่ฝ่ายลูกจ้าง ด้วยแรงกดดันจากองค์กรแรงงานต่างประเทศและบรรยากาศการเรียกร้องประชาธิปไตยภายในประเทศ ทำให้รัฐบาลจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงการควบคุมแรงงานด้วยวิธีการกดดันและปราบปรามมาเป็นวิธีการควบคุมแบบใหม่ที่เน้นการเจรจาต่อรองร่วมระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง ต่อมารัฐบาลจึงได้ออกพระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518 เพื่อกำหนดขั้นตอนในการเจรจาต่อรองให้รัดกุมมากขึ้น จนในปี 2527 ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการไตรภาคีขึ้นเป็นกลไกการบริหารงานของรัฐบาลทั้งสิ้น 6 คณะ (แล ดิลกวิทย์รัตน์, 2529 : 315-321) ซึ่งอาจแบ่งเป็นคณะที่มีหน้าที่ให้คำปรึกษาหารือ เช่น สภาที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาแรงงานแห่งชาติ และคณะกรรมการส่งเสริมแรงงานสัมพันธ์ ซึ่งทำหน้าที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ขององค์กรแรงงานระหว่างประเทศ (ไอแอลโอ) กับคณะกรรมการที่มีหน้าที่ชี้ขาดข้อพิพาทแรงงานอันได้แก่ คณะกรรมการแรงงานสัมพันธ์ และศาลแรงงาน

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณากลไกการเจรจาต่อรองจะพบว่า เป็นการจัดระบบการต่อสู้ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างให้เข้ามาเจรจากัน แทนรูปแบบการต่อสู้โดยใช้การรวมกลุ่มของคนงาน (เสวลักษณ์, อ้างแล้ว) ดังนั้นในระบบนี้จึงต้องมีตัวแทนอันชอบธรรมของแต่ละฝ่ายเพื่อเข้าร่วมในกระบวนการเจรจาต่อรอง การเจรจาต่อรองมี 2 ระดับคือ

1. ระดับทวิภาคี เป็นการเจรจาต่อรองระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างในสถานประกอบการ โดยกฎหมายกำหนดขั้นตอนการเจรจาต่อรองต่างๆ รวมทั้งการให้สิทธิลูกจ้างนัดหยุดงานและให้นายจ้างปิดงาน งดจ้างได้
2. ระดับไตรภาคี เป็นแนวคิดพื้นฐานโดยต้องการให้ตัวแทนของฝ่ายนายจ้างกับลูกจ้างเข้ามาเจรจารวมขอมผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน โดยมีรัฐบาลเป็นตัวกลาง ปัจจุบันมีการตั้งองค์กรไตรภาคีขึ้นมาหลายคณะ องค์กรไตรภาคีที่สำคัญได้แก่ คณะกรรมการค่าจ้าง คณะกรรมการแรงงานสัมพันธ์ ศาลแรงงาน เป็นต้น

การที่รัฐพยายามผนวกการต่อสู้ระหว่างนายจ้างการรับลูกจ้างเข้าสู่กรอบทางกฎหมาย ทำให้คนงานประสบความยากลำบากในการต่อสู้ เพราะขาดความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านเทคนิคทางกฎหมาย อีกทั้งยังเป็นการดึงการต่อสู้ของคนงานออกมาจากการต่อสู้ขององค์กรประชาชนอื่นๆ ในความเป็นจริงแล้วอำนาจของนายจ้างและลูกจ้างย่อมไม่ทัดเทียมกัน เพราะลูกจ้างเป็นฝ่ายเสียเปรียบทั้งในด้านกำลังทรัพย์และกำลังความคิด นอกจากนั้นในองค์กรไตรภาคี ถึงแม้จะเป็นการดึงเอาตัวแทนนายจ้างและลูกจ้างมานั่งเจรจากัน แต่การตัดสินใจและการให้ข้อมูลต่างๆ มักจะมาจากเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีคุณวุฒิสูงกว่า ระบบไตรภาคีจึงเป็นเพียงกลไกในการโอนอำนาจการต่อสู้ในเชิงรวมกลุ่มของคนงานเข้าไปสู่การกำหนดของรัฐ

เมื่อพิจารณาขบวนการแรงงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอ จะพบว่า สถานการณ์ของขบวนการแรงงานสิ่งทอตกอยู่ภายใต้การควบคุมและการแทรกแซงของรัฐเช่นเดียวกัน ในช่วงต้นของการพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ การเคลื่อนไหวเรียกร้องของแรงงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอมักจะเกิดในระดับโรงงานและโดยส่วนใหญ่ยังไม่การก่อตั้งสหภาพแรงงาน แม้การพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอจะก้าวเข้าสู่ยุคของการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก แต่การจัดตั้งสหภาพแรงงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอก็ยังมีเป็นเพียงส่วนน้อย ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวได้เกิดขึ้นกับสหภาพแรงงานเอกชนในอุตสาหกรรมอื่นๆ ด้วยเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตาม เนื่องจากปริมาณแรงงานที่มีอยู่เป็นจำนวนมากในอุตสาหกรรมสิ่งทอ ทำให้การรวมกลุ่มของคณาในโรงงานสิ่งทอกลายเป็นฐานกำลังสำคัญในการเคลื่อนไหวของขบวนการแรงงาน อย่างไรก็ตาม ในจำนวนโรงงานประเภทสิ่งทอที่มีอยู่มากกว่า 2,000 แห่งในปัจจุบัน ปรากฏว่าคณาจะมีการรวมกลุ่มจัดตั้งสหภาพแรงงานจำนวนน้อยมาก กล่าวคือ จากการเจนนับทะเบียนรายชื่อสหภาพแรงงานในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัดของกรมแรงงาน พ.ศ. 2534 พบว่า มีสหภาพแรงงานสิ่งทอรวมทั้งสิ้นประมาณ 126 สหภาพแรงงาน ซึ่งบางแห่งก็เป็นสหภาพที่เข้มแข็ง แต่บางแห่งก็ไม่ได้มีกิจกรรมของสหภาพ ในขณะที่จำนวนคณาที่เป็นสมาชิกของสหภาพแรงงานสิ่งทอในแต่ละแห่งคิดเป็นเพียงร้อยละ 56.67 ของจำนวนคณาทั้งหมดในแต่ละโรงงาน (ตุลา ปัจฉิมเวช และคณะ, 2529) แต่อย่างไรก็ตาม อาจกล่าวได้ว่ากลุ่มของสหภาพแรงงานในกิจการสิ่งทอเป็นการรวมกลุ่มของคณาภาคเอกชนที่มีความเข้มแข็งและมีบทบาทสำคัญในขบวนการแรงงาน ทั้งนี้พบว่า ผู้นำจากสหภาพแรงงานในกิจการสิ่งทอประเภทต่างๆ มักจะมีบทบาทเป็นแกนนำของการรวมกลุ่มตามเขตย่าน และเข้าไปดำรงตำแหน่งสำคัญในองค์กรระดับสูงได้

ลักษณะการรวมกลุ่มของผู้ใช้แรงงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอ มีการจัดตั้งองค์กรในระดับสหพันธ์แรงงาน 2 แห่งคือ

- 1 สหพันธ์แรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอการตัดเย็บเสื้อผ้า และผลิตภัณฑ์เครื่องหนังแห่งประเทศไทย ตั้งขึ้นโดยมีกลุ่มสหภาพแรงงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอเขตย่านรังสิตเป็นแกนนำในการก่อตั้ง ซึ่งบทบาทของสหพันธ์แรงงานสิ่งทอฯ ในอดีตเคยหนุนช่วยการนัดหยุดงานของสหภาพสมาชิก โดยการเป็นที่ปรึกษา การติดต่อกับสื่อมวลชน อาทิ เคยช่วยเหลือการนัดหยุดงานของสหภาพแรงงานไทยเกรียงในปี 2524 และปี 2536 อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันสหพันธ์แรงงานสิ่งทอฯ มีอำนาจการต่อรองต่ำ ขาดการทำงานเคลื่อนไหวจัดตั้ง บทบาทด้านหลัก คือเป็นองค์กรที่ติดต่อกับต่างประเทศเพื่อขอรับทุนมาจัดการศึกษาให้แก่สมาชิกสหภาพในสังกัด

- 2 สหพันธ์แรงงานสิ่งการทอแห่งประเทศไทย จัดทะเบียนเมื่อวันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2524 เป็นการรวมกลุ่มของสหภาพแรงงานสิ่งทอ ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในเขตสมุทรปราการ มีสหภาพ

แรงงานที่เป็นสมาชิก 21 สหภาพ สหพันธ์แรงงานสิ่งทอฯ มีแนวทางที่มุ่งเน้นให้การศึกษาแก่สมาชิก

แม้ในปัจจุบันสหพันธ์แรงงานต่างๆ ที่มีอยู่ รวมทั้งสหพันธ์แรงงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอ จะมีเสรีภาพในการเคลื่อนไหวมากขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับในช่วงของการพัฒนาอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้า แต่อย่างไรก็ตามสหภาพแรงงานและขบวนการแรงงานโดยรวมต่างมีข้อจำกัดในการเคลื่อนไหว ซึ่งเป็นผลมาจากการควบคุมและแทรกแซงของรัฐบาลตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น

4.1.5 ผลกระทบของการค้าระหว่างประเทศต่ออุตสาหกรรมสิ่งทอ

จากพัฒนาการของอุตสาหกรรมสิ่งทอที่ได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ 3 ได้แสดงให้เห็นว่า การขยายตัวของอุตสาหกรรมสิ่งทอไทยในช่วงปี 2503-2519 สืบเนื่องมาจากการได้รับการส่งเสริมและคุ้มครองจากรัฐบาลภายใต้นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้า อาทิเช่น การยกเว้นภาษีนำเข้าเครื่องจักร การยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลในช่วง 5 ปีแรกของการประกอบกิจการ ยกเว้นภาษีนำเข้าวัตถุดิบและภาษีธุรกรรมต่างๆ ตลอดจนการจัดเก็บอากรขาเข้าของสินค้าสิ่งทอในระดับสูง การกำหนดโควตาการนำเข้า ทำให้มีการลงทุนจากนักลงทุนต่างชาติในอุตสาหกรรมสิ่งทอสูงมากเมื่อเปรียบเทียบกับอุตสาหกรรมอื่น (Koomsup, 1973 : 17-20) แต่อย่างไรก็ตามภายใต้สถานการณ์ดังกล่าวได้ก่อให้เกิดปัญหาการผลิตล้นเกิน ประกอบกับการขยายตัวตลาดภายในมีขีดจำกัด ประเทศไทยเริ่มมีการส่งออกผลิตภัณฑ์สิ่งทอในปี 2515 โดยมีมูลค่าการส่งออกในเวลานั้นประมาณ 674 ล้านบาทเท่านั้น (ดูตารางที่ 3.9) การส่งออกในระยะแรกนั้นจะเป็นการส่งออกสิ่งทอจากฝ้าย เช่น ด้ายฝ้าย และผ้าฝ้าย เป็นต้น (ดูตารางที่ 4.2) แต่หลังจากปี 2523 เป็นต้นมา การขยายตัวในอุตสาหกรรมสิ่งทอเป็นผลมาจากการขยายตัวของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป (ภัทรจิต ชุมวรฐายี, 2538 : 36) และตั้งแต่ปี 2530 เป็นต้นมาอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปสามารถทำรายได้จากส่งออกสูงเป็นอันดับหนึ่งของมูลค่าการส่งออกโดยรวม และครองอันดับหนึ่งอย่างต่อเนื่องจนถึงปี 2537 จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การขยายตัวของอุตสาหกรรมสิ่งทอในยุคของการส่งออกเป็นผลมาจากความต้องการของตลาดต่างประเทศ และอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปได้ก้าวเข้ามามีบทบาทสำคัญอย่างมากต่ออุตสาหกรรมสิ่งทอโดยรวม ในขณะที่ในยุคของการพัฒนาอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้า อุตสาหกรรมปั่นด้ายและทอผ้าจะเป็นอุตสาหกรรมที่มีบทบาทสูงในอุตสาหกรรมสิ่งทอไทย

4.2 รูปแบบการสะสมทุนในอุตสาหกรรมสิ่งทอ

การวิเคราะห์รูปแบบการสะสมทุนในอุตสาหกรรมสิ่งทอ ตามแนวคิดสำนัก “ทุนนิยมแบบกำกับ” ในงานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นการพิจารณารูปแบบการสะสมทุนของอุตสาหกรรมสิ่งทอซึ่งแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ระยะตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น กล่าวคือ อุตสาหกรรมสิ่งทอในยุค

ตารางที่ 4.2 แสดงการขยายตัวของ การทดแทนการนำเข้าและการส่งออก
ของอุตสาหกรรมสิ่งทอ พ.ศ. 2500-2522

ปี พ.ศ.	ผ้าฝ้าย		ผ้าใยประดิษฐ์	
	M/D	X/P	M/D	X/P
2500	75.3	1.4	100	0
2503	63.7	0.4	100	0
2506	48.7	0.1	100	0
2508	31.6	0	95.9	1.3
2511	16.1	2.1	66.5	0.9
2513	13.5	0.9	48.8	0.2
2516	8.6	12.8	18.9	25.5
2518	4.1	8.5	13.1	19.8
2519	2.5	17.6	9.9	32
2520	3.2	16.8	11.7	34.5
2521	3.6	17.3	18.2	49.6
2522	n.a.	16.8	n.a.	44.6

ที่มา : Suehiro Akira, "Structural Change of Textile Industry in Thailand : 1946-1980", 1982 : 62.

หมายเหตุ : M/D = การนำเข้า/ความต้องการภายในประเทศ

X/P = การส่งออก/จำนวนผลผลิต

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้าและอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก ซึ่งในการพิจารณาอุตสาหกรรมสิ่งทอโดยรวมในเบื้องต้น จะเน้นการวิเคราะห์ (1) อุปสงค์สัมฤทธิ์ผลในอุตสาหกรรมสิ่งทอ (2) ระดับค่าจ้างของแรงงานและสภาพการจ้างงาน (3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาคการผลิตที่ล่าช้าหลังกับภาคการผลิตที่ก้าวหน้า โดยพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างภาคอุตสาหกรรมกับภาคเกษตรกรรม ภาคการผลิตในระบบ (formal sector) และภาคการผลิตนอกระบบ (informal sector) ที่มีผลกระทบต่อรูปแบบการสะสมทุนในอุตสาหกรรมสิ่งทอ (4) สำหรับส่วนของการพิจารณารูปแบบของกระบวนการผลิตและการจัดองค์การการผลิตภายในโรงงานในระดับมหภาค (ในระดับอุตสาหกรรมสิ่งทอโดยรวม) เนื่องจากมีข้อจำกัดในด้านข้อมูลทำให้ไม่สามารถที่จะวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงในรูปแบบของกระบวนการผลิตจากระบบการผลิตแบบเทเลอร์และฟอร์ดได้ ดังนั้น ในงานศึกษานี้จะเป็นการวิเคราะห์สัดส่วนของการใช้ปัจจัยการผลิตระหว่างทุนกับแรงงาน ซึ่งจะแสดงให้เห็นถึงกระบวนการผลิตแบบใช้แรงงานเข้มข้นหรือใช้ทุนเข้มข้น สำหรับการวิเคราะห์ในระดับจุลภาคผู้เขียนจะขอกกล่าวโดยละเอียดจากกรณีศึกษาของ บริษัทไทยเกรียงป็นทอ ฟอกย้อม จำกัด

4.2.1 อุปสงค์สัมฤทธิ์ผลในอุตสาหกรรมสิ่งทอ

ในช่วงเริ่มต้นของการพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอจนถึงยุคการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้า จะพบว่า การผลิตในอุตสาหกรรมสิ่งทอเป็นไปเพื่อการตอบสนองการบริโภคภายในประเทศเป็นหลัก แม้ว่าในระยะเวลาดังกล่าวความต้องการภายในประเทศจะขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นผลมาจากจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น (Vichai Thosuwonchinda, 1976) แต่การขยายตัวของตลาดภายในก็เป็นอย่างมีขอบเขตจำกัด จากการพิจารณารายได้ผลิตภัณฑ์ประชาชาติต่อหัวประเทศไทย (ดูตารางที่ 4.3) พบว่า ระดับรายได้ผลิตภัณฑ์ประชาชาติต่อหัวของประเทศไทยในช่วงปี 2504-2519 มีอัตราการขยายตัวน้อยกว่าในช่วงปี 2520-2535 โดยเฉพาะในช่วงปี 2504 และ 2514 มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 0.4 และ 1.1 ตามลำดับ นอกจากนี้เมื่อพิจารณาค่าใช้จ่ายการอุปโภคบริโภคต่อเดือนต่อครอบครัวของประเทศไทย (ดูตารางที่ 4.4) พบว่า ค่าใช้จ่ายของครัวเรือนในหมวดเครื่องนุ่งห่มและรองเท้าแม้จะขยายตัวเพิ่มขึ้น แต่เมื่อพิจารณาเทียบกับค่าใช้จ่ายโดยรวมพบว่า ค่าใช้จ่ายในหมวดเครื่องนุ่งห่มมีสัดส่วนลดลง เช่น ค่าใช้จ่ายหมวดเครื่องนุ่งห่มของครัวเรือนทั่วราชอาณาจักรในปี 2511/2512 2518/2519 2533 และ 2534 พบว่าคิดเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 10.5 10.1 6.1 และ 6.1 ตามลำดับ ในขณะที่ค่าใช้จ่ายในหมวดอาหารและเครื่องดื่ม และที่พักอาศัยมีสัดส่วนเพิ่มขึ้น สภาพดังกล่าวได้ก่อให้เกิดข้อจำกัดของตลาดภายในประเทศที่มีต่อผลผลิตสิ่งทอ โดยเฉพาะในช่วงที่อุตสาหกรรมสิ่งทอโดยส่วนใหญ่ทำการผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการภายในประเทศ ประกอบกับการได้รับการส่งเสริมจาก

ตารางที่ 4.3 แสดงรายได้ผลิตภัณฑ์ประชาชาติต่อหัวของประเทศไทย พ.ศ. 2503-2535

ปี	GDP/Capita	อัตราการขยายตัว
2503	2,092	
2504	2,101	0.4%
2505	2,199	4.5%
2506	2,271	3.2%
2507	2,408	5.7%
2508	2,632	8.5%
2509	3,062	14.0%
2510	3,169	3.4%
2511	3,325	4.7%
2512	3,583	7.2%
2513	4,058	11.7%
2514	4,104	1.1%
2515	4,420	7.1%
2516	5,623	21.4%
2517	6,916	18.7%
2518	7,328	5.6%
2519	8,136	9.9%
2520	9,234	11.9%
2521	10,858	15.0%
2522	12,098	10.2%
2523	14,065	14.0%
2524	15,682	10.3%
2525	17,012	7.8%
2526	18,404	7.6%
2527	19,287	4.6%
2528	20,141	4.2%
2529	21,157	4.8%
2530	23,911	11.5%
2531	28,256	15.4%
2532	33,200	14.9%
2533	38,426	13.6%
2534	43,405	11.5%
2535	51,215	15.2%

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ตารางที่ 4.4 แสดงการเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคต่อเดือนต่อครอบครัว

ระหว่างปี 2511/2512, 2518/2519, 2524, 2524, 2585

จำแนกตามหมวดสินค้าต่างๆ

หมวดค่าใช้จ่าย	ทั่วประเทศ						กรุงเทพมหานครและปริมณฑล					
	2511/2512	2518/2519	2524	2529	2533	2535	2511/2512	2518/2519	2524	2529	2533	2535
ค่าใช้จ่ายที่ดิน	916	2,004	3,374	4,106	5,521	7,038	1,664	3,323	5,737	6,960	10,386	14,509
อาหารและเครื่องดื่ม	441	923	1,487	1,537	1,967	2,258	855	1,345	5,373	2,479	3,087	3,973
เครื่องนุ่งห่ม และรองเท้า	96	203	247	264	338	430	128	249	340	335	533	750
ที่พักอาศัย	96	338	697	949	1,315	1,840	185	741	1,327	1,327	2,508	4,124

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ

รัฐบาลทำให้การผลิตในอุตสาหกรรมสิ่งทอขยายตัวอย่างต่อเนื่อง (ตารางที่ 4.5) ทำให้ในปี 2514 อุตสาหกรรมสิ่งทอต้องเผชิญกับปัญหาการผลิตล้นเกิน จนเป็นสาเหตุให้รัฐบาลต้องมีการปรับเปลี่ยนการให้การส่งเสริมอุตสาหกรรมสิ่งทอ โดยส่งเสริมให้อุตสาหกรรมสิ่งทอพัฒนาสู่ความเป็นอุตสาหกรรมส่งออก

4.2.2 ระดับค่าจ้างในอุตสาหกรรมสิ่งทอ

จากการพิจารณาระดับค่าจ้างของแรงงานคอปกนำเงินในอุตสาหกรรมสิ่งทอ โดยไม่ครอบคลุมถึงแรงงานฝ่ายบริหาร จะพบว่า ค่าจ้างในอุตสาหกรรมสิ่งทอจะอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำกว่าเกณฑ์ เฉลี่ยเมื่อเปรียบเทียบกับระดับค่าจ้างในอุตสาหกรรมอื่น เช่น อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม อุตสาหกรรมเหล็ก กระดาษ เป็นต้น (Vichai Thosuwanchinda, 1976) โดยเฉพาะในยุคของอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้า ซึ่งยังไม่มีมีการประกาศใช้กฎหมายค่าจ้างขั้นต่ำ ทั้งนี้เนื่องจากโดยส่วนใหญ่อุตสาหกรรมสิ่งทอมีความต้องการเพียงแรงงานไร้ฝีมือ อย่างไรก็ตาม หลังจากมีการประกาศใช้กฎหมายกำหนดค่าจ้างขั้นต่ำ มีคนงานในโรงงานสิ่งทอขนาดใหญ่เท่านั้นที่จะได้รับค่าจ้างตามที่กฎหมายกำหนด ในขณะที่คนงานที่ทำงานในโรงงานสิ่งทอขนาดเล็กและกลางจะได้รับค่าจ้างต่ำกว่าที่กฎหมายกำหนด คนงานส่วนใหญ่ในโรงงานสิ่งทอขนาดใหญ่จะได้รับค่าจ้างในระดับที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น ยกเว้นกรณีที่ผ่านการอบรมหรือการฝึกงานแล้ว 60 วันหรือ 2 เดือนจะได้รับการปรับค่าจ้างให้สูงขึ้น แต่การที่จะได้รับการปรับเท่าใดนั้นขึ้นอยู่กับความสามารถหรือความชำนาญของคนงานแต่ละคน หรือขึ้นอยู่กับจำนวนวันที่ทำงานในแต่ละเดือน สำหรับคนงานที่ทำงานมานานอาจจะได้รับการปรับเพิ่มขึ้น 1-5 บาทในแต่ละปี ทั้งนี้จะทำให้คนงานที่ทำงานมานานจะได้รับค่าจ้างในระดับสูงเมื่อเทียบกับคนงานใหม่ นายจ้างโดยทั่วไปจะมีการกำหนดเบี่ยขยันให้กันคนงานที่ทำงานดี โดยที่รางวัลดังกล่าวนี้จะมีการให้ทุก 2 สัปดาห์ หรือทุกเดือน หรือทุกปีแล้วแต่นโยบายของโรงงาน

สำหรับโรงงานปั่นด้ายจะได้รับค่าจ้างตามปริมาณของผลิตผลที่ผลิตได้ในแต่ละวัน วิธีดังกล่าวนี้จะทำให้คนงานได้รับค่าจ้างที่สูงก็ต่อเมื่อต้องทำงานหนัก หรือไม่ก็ต้องการความชำนาญที่จะทำให้ผลิตได้จำนวนมากในแต่ละการผลิต ดังนั้น คนงานจะได้ค่าแรงเพิ่มก็ต่อเมื่อสามารถผลิตได้จำนวนมากหรือราคาของผลิตผลที่ได้สูงขึ้น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ คนงานจะได้รับค่าแรงเพิ่มขึ้นก็ต่อเมื่อมีผลิตภาพแรงงานที่สูงขึ้น

ในขณะที่ช่างเทคนิคหรือวิศวกรจะได้รับค่าจ้างสูงกว่าระดับค่าจ้างขั้นต่ำ โดยทั่วไปจะได้รับค่าจ้างเริ่มจาก 30 บาทต่อวัน ในขณะที่ค่าจ้างขั้นต่ำอยู่ในระดับ 20 บาทต่อวัน และจะได้เพิ่มขึ้นอีกวันละประมาณ 3-5 บาททุกปี ช่างเทคนิคหรือวิศวกรที่ทำงานมานานจะได้รับการเลื่อนตำแหน่งเป็นหัวหน้าต่อไป

ตารางที่ 4.5 การผลิตในอุตสาหกรรมสิ่งทอ พ.ศ. 2503-2535

ปีการผลิต	ผ้าฝ้าย (1,000 หลา)	ผ้าใยประดิษฐ์ (1,000 หลา)	เส้นใยประดิษฐ์ (ตัน)	ด้ายใยประดิษฐ์ (ตัน)	เสื้อผ้าสำเร็จรูป (พันชิ้น)
2503	90,459	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
2505	109,437	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
2509	250,787	42,824	N.A.	966	N.A.
2514	450,707	145,408	11,685	22,739	285,073
2519	625,683	430,078	55,561	86,332	484,188
2524	790,742	723,050	113,098	136,892	709,033
2528	98,700	971,000	127,000	161,000	905,864
2533	1,379,000	1,479,000	244,000	229,000	1,623,000
2534	1,721,000	1,717,000	314,000	305,000	2,005,400
2535	1,863,000	1,906,000	373,000	379,000	2,141,500

ที่มา สมาคมอุตสาหกรรมสิ่งทอไทย และกองอุตสาหกรรมสิ่งทอ กระทรวงอุตสาหกรรม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ลักษณะของโครงสร้างค่าจ้างซึ่งมีความหลากหลายในอุตสาหกรรมสิ่งทอที่เกิดขึ้นในยุคทดแทนการส่งออกยังคงปรากฏอยู่ แม้จะมีการพัฒนาเข้าสู่ยุคส่งเสริมการส่งออก แต่กลับมีความหลากหลายเพิ่มขึ้น กล่าวคือ นอกจากจะพบความแตกต่างของระดับค่าจ้างในอุตสาหกรรมสิ่งทอตามขนาดของโรงงาน โดยทั่วไปโรงงานขนาดเล็กจะใช้แรงงานเข้มข้นในกระบวนการผลิต แต่มีการจ่ายค่าแรงในระดับต่ำกว่าโรงงานขนาดใหญ่ จากการศึกษาในปี 2524 (Suehiro Akira, 1982 : 28-29) ค่าจ้างของพนักงานที่ทำงานในโรงงานทอผ้าที่มีขนาดการจ้างงาน 50-59 คนเฉลี่ยประมาณ 100 บาทต่อวัน ในขณะที่โรงงานทอผ้าขนาดกลางที่มีการจ้างงานตั้งแต่ 200 คนขึ้นไปเฉลี่ยประมาณ 124 บาทต่อวัน ซึ่งไม่แตกต่างกันมากนัก ในขณะที่ผลิตภาพแรงงานของโรงงานทอผ้าทั้งสองขนาดจะแตกต่างกันมากประมาณ 100 ต่อ 235 อย่างไรก็ตาม โรงงานขนาดเล็กมักจะจ่ายค่าจ้างที่ต่ำกว่าค่าจ้างขั้นต่ำ ทั้งนี้ เป็นผลมาจากขนาดของการผลิตที่ไม่เกิดการประหยัดต่อขนาด ซึ่งโรงงานขนาดเล็กมักให้เหตุผลว่า หากต้องทำตามค่าจ้างขั้นต่ำก็ไม่สามารถที่จะทำการผลิตได้ มักจะเป็นโรงงานขนาดเล็กที่มีคนงานน้อยกว่า 100 คนและมักจะเป็นโรงงานที่ไม่ได้จดทะเบียนกับกรมโรงงาน นอกจากนี้ยังพบว่า สถานที่ตั้งโรงงานในเขตกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัดระดับการศึกษา เพศและวัย มีส่วนทำให้ระดับค่าจ้างในอุตสาหกรรมสิ่งทอยังมีความแตกต่างกันออกไป ซึ่งแรงงานส่วนใหญ่ในอุตสาหกรรมสิ่งทอเป็นแรงงานสตรี ซึ่งได้รับค่าจ้างที่ในระดับกว่าแรงงานชาย (นิพนธ์ พัวพงศกร และปัทมาวดี ชูชุกิ, 2535 : 3)

นอกจากนี้ แม้อุตสาหกรรมสิ่งทอจะพัฒนาสู่ความเป็นอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกแล้วก็ตามจะพบว่า ระดับค่าจ้างขั้นต่ำจะเพิ่มสูงขึ้น เช่น ในปี 2532 ระดับค่าจ้างอยู่ที่ 78 บาท และเพิ่มสูงขึ้นเป็น 100 บาท และ 115 บาทต่อวันในปี 2534 และ 2535 ตามลำดับ แต่พบว่าระดับค่าจ้างโดยเฉลี่ยของอุตสาหกรรมสิ่งทอเมื่อเทียบกับอุตสาหกรรมอื่นๆ ก็ยังอยู่ในระดับที่ต่ำกว่า (สังคิต พิริยะรังสรรค์ และ กิตติ ลิ้มสกุล, 2537) ทำให้เกิดการย้ายแรงงานจากอุตสาหกรรมสิ่งทอไปยังอุตสาหกรรมอื่นที่มีระดับค่าจ้างสูงกว่าเช่น อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น ซึ่งทำให้ในปัจจุบันอุตสาหกรรมสิ่งทอยังคงเผชิญกับการขาดแคลนแรงงานฝีมือ

จากการศึกษาของนิพนธ์ พัวพงศกร และปัทมาวดี ชูชุกิ (2535) พบว่าแม้ว่าในช่วงปี 2520-2533 เป็นต้นมาอัตราการขยายตัวของค่าจ้างขั้นต่ำเริ่มการขยายตัวอย่างต่อค่อนข้างชัดเจน แต่เมื่อพิจารณาเทียบกับการขยายตัวของผลิตภาพแรงงานปรากฏว่า โดยส่วนใหญ่ผลิตภาพแรงงานมีการขยายตัวสูงกว่าอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ

เมื่อพิจารณาระดับการศึกษาของแรงงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอ จะพบว่า ในยุคของการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้า แรงงานไร้ฝีมือที่อพยพจากชนบทเข้ามาทำงานใน

อุตสาหกรรมสิ่งทอมักจบการศึกษาระดับประถมต้น ทำให้ส่วนใหญ่ต้องได้รับการฝึกและอบรมงานในกระบวนการผลิตประมาณ 2-3 เดือน โดยในช่วงแรกจะได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ช่วยของแรงงานที่มีฝีมือหรือมีประสบการณ์มาก่อน หลังจากนั้นจึงจะได้รับการมอบหมายให้ทำงานประจำในกระบวนการผลิต สำหรับโรงงานสิ่งทอขนาดใหญ่ผู้จัดการฝ่ายบุคคลจะเป็นผู้รับผิดชอบในการอบรมแรงงานใหม่ (Thosuwanchinda, 1976 : 14)

ที่ผ่านมาจะพบว่า คนงานจะได้รับการฝึกอบรมหรือการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับงานเท่านั้น และจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีในกระบวนการผลิตหรือการเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติงานเท่านั้น ดังนั้น หากคนงานต้องมีระดับการศึกษาให้สูงขึ้นจำก็ต้องอาศัยการศึกษานอกระบบหรือการศึกษาผู้ใหญ่ ตั้งแต่พ.ศ. 2516 (มีการออกกฎหมายกำหนดค่าจ้างขั้นต่ำและอนุญาตให้มีการจัดตั้งสหภาพแรงงาน) เริ่มมีองค์กรที่หันมาให้ความในการให้การศึกษาและความรู้ที่เกี่ยวข้องกับตัวคนงานเองมากขึ้น เช่น ความรู้เกี่ยวกับสหภาพแรงงาน การต่อรองกับนายจ้าง ตลาดแรงงาน และการศึกษาอย่างเป็นระบบ กรมแรงงานซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐแห่งหนึ่งที่พยายามจะยกระดับการศึกษาของคนงาน แต่ก็มีควมก้าวหน้าน้อยมาก บางมหาวิทยาลัยพยายามจัดหลักสูตรเพื่ออบรมให้กับคนงาน แต่ก็ยังเป็นเพียงหลักสูตรเล็กๆยังมีจำนวนไม่มากนักเมื่อเทียบกับจำนวนคนงาน แต่ก็ส่งผลให้เกิดการตื่นตัวในแวดวงคนงาน มีผู้นำแรงงานหลายคนเข้าอบรมในหลักสูตรดังกล่าว (Thosuwanchinda, 1976 : 15-16)

สำหรับพวกช่างเทคนิค โดยส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับอาชีวะ และเมื่อเข้าทำงานแล้ว จะได้รับการฝึกอบรมเพิ่มเติม ก็ต่อเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีหรือการปฏิบัติงานในกระบวนการผลิตเท่านั้น ในหลายโรงงานพบว่า ช่างเทคนิคจบการศึกษาต่ำกว่าระดับอาชีวะ ดังนั้น การที่จะได้รับการยกระดับให้เป็นช่างเทคนิคก็จะขึ้นอยู่กับความสามารถและประสบการณ์ที่สั่งสมจากการทำงานมายาวนานทำให้ได้รับค่าจ้างต่ำกว่าที่ควรจะได้รับเมื่อเทียบกับผู้ที่จบการศึกษาระดับอาชีวะโดยตรง

อย่างไรก็ตามในยุคส่งเสริมการส่งออก แม้แรงงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอจะมีระดับการศึกษาสูงกว่าในช่วงต้น คือ ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมปลายและมัธยมต้น แต่เนื่องจากเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิตจะเป็นเครื่องจักรรุ่นใหม่ที่มีความทันสมัยกว่าเครื่องจักรที่ใช้ในช่วงแรก ทำให้แรงงานใหม่เข้าสู่โรงงานสิ่งทอยังคงจะต้องได้รับการฝึกอบรมจากฝ่ายบุคคล หรือจากแรงงานที่มีความรู้ความชำนาญที่เกิดจากการสั่งสมจากการทำงานมาเป็นระยะเวลายาวนานก่อนที่จะได้รับการมอบหมายให้ทำหน้าที่ประจำในกระบวนการผลิต สำหรับการพัฒนาแรงงานโดยอบรมเพิ่มเติมในอุตสาหกรรมสิ่งทอ ยังคงมีลักษณะที่ไม่แตกต่างจากยุคเริ่มต้นมากนัก กล่าวคือ แรงงานจะได้รับการอบรมเพิ่มเติมก็ต่อเมื่อมีการเปลี่ยนแปลง หรือปรับปรุงกระบวนการผลิตเท่านั้น

สำหรับสวัสดิการแรงงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอ จะพบว่ามีเปลี่ยนแปลงไม่มากนักแม้จะมีการพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอมายาวนานกว่า 3 ทศวรรษ (สมยศ พุกษาเกษมสุข, 2531 : 13-16) โดยทั่วไปคนงานส่วนใหญ่จะได้รับที่พักจากนายจ้าง แต่อยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ว่าเป็นคนงานโสดเท่านั้น คนงานที่มีครอบครัวจะต้องหาที่พักอยู่นอกโรงงานและออกค่าใช้จ่ายเอง นอกจากนี้ที่พักในโรงงานสำหรับคนงานมีจำกัด ทำให้คนงานต้องพักในห้องเดียวกันหลายคนซึ่งเป็นห้องขนาดเล็ก แต่อย่างไรก็ตาม โรงงานขนาดใหญ่มักจะจัดหาที่พักให้กับคนงานในโรงงาน ซึ่งคนงานโดยส่วนใหญ่เป็นคนโสดหรือไม่ก็จะมีครอบครัวมาพักด้วย และที่เหลือก็จะเป็นคนงานที่พักกับครอบครัวหรือไม่ก็มีบ้านใกล้กับโรงงาน แต่อย่างไรก็ตามคนงานที่พักอยู่นอกโรงงานก็ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางเช่น ค่าโดยสารรถประจำทาง มีเพียงโรงงานไม่กี่แห่งที่จัดรถโดยสารรับส่งพนักงาน นอกจากนี้บางโรงงานจะจัดอาหารให้พนักงานสำหรับพนักงานที่ทำงานกะกลางคืนเท่านั้น

สำหรับโรงงานขนาดเล็ก นายจ้างจะจัดที่พักพร้อมอาหารให้กับคนงาน แต่ค่าจ้างที่คนงานจะได้รับจะต่ำกว่าค่าจ้างที่คนงานได้รับจากโรงงานขนาดใหญ่ ซึ่งก็จะพบว่าคนงานบางคนไม่ได้พักกับนายจ้าง แต่มาทำงานแบบไปเช้าเย็นกลับและได้รับค่าจ้างเป็นรายวัน จากการสำรวจของกรมแรงงานพบว่า ร้อยละ 50 ของคนงานที่ทำงานในโรงงานขนาดเล็กจะพักกับนายจ้างในโรงงาน อีกร้อยละ 35 จะพักที่บ้านของตนเองหรือบ้านญาติ และอีกร้อยละ 12 จะเช่าบ้านอยู่ ในขณะที่อีกร้อยละ 3 จะอยู่บ้านพักของตนเองแต่ต้องจ่ายค่าเช่าที่ดิน (Thosuwanchinda, 1976 : 15-16)

4.2.3 สภาพการจ้างงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอ

ลักษณะการจ้างงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอในระยะแรก ส่วนใหญ่เป็นการจ้างงานแบบรายวัน โรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอส่วนใหญ่มีการใช้เครื่องจักรอย่างจำกัดและเป็นเครื่องจักรเก่าที่นำเข้ามาจากประเทศจีน ญี่ปุ่น ฮองกง และได้หวัน ใช้การบริหารแบบครอบครัว ได้แก่ โรงงานขนาดเล็กมีการจ้างงานต่ำกว่า 100 คน และโรงงานขนาดกลางมีการจ้างงานในระหว่าง 100-500 คน แม้ในเวลาต่อมาจะมีการประกาศใช้กฎหมายค่าจ้างขั้นต่ำ โรงงานเหล่านี้มักหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติตามกฎหมายแรงงาน (สมยศ พุกษาเกษมสุข, 2531 : 13) เช่น ในเขตอ้อมน้อย อ้อมใหญ่ และพระประแดง คนงานมักได้ค่าจ้างต่ำกว่าค่าจ้างขั้นต่ำตามประกาศกระทรวงมหาดไทย ตลอดจนถึงสิทธิประโยชน์และสวัสดิการตามกฎหมายแรงงาน เช่น ขาดสิทธิการลาคลอด การจ่ายเงินล่วงเวลา วันหยุดประเพณี วันหยุดประจำปี การเลิกจ้างโดยไม่จ่ายค่าชดเชย ฯลฯ

อย่างไรก็ตาม ปรากฏการณ์ข้างต้นยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องแม้ในยุคของอุตสาหกรรมสิ่งทอเพื่อการส่งออก ลักษณะการจ้างงานส่วนใหญ่ยังคงเป็นแบบรายวัน โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้า รายได้เฉลี่ย 73-85 บาทต่อวันในปี 2531 ในด้านชั่วโมงการทำงานโดยปกติ 8 ชั่วโมง

โมงต่อวัน แต่ในสภาพที่มีการตรึงอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ คนงานจะทำงานล่วงเวลาโดยเฉลี่ยแล้วชั่วโมงทำงานจึงตกวันละ 12-16 ชั่วโมง

สภาพแวดล้อมด้านสถานที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ-ตัดเย็บเสื้อผ้าจะร้อนอบอ้าว เพราะตัวอาคารของโรงงานจะปิดมิดชิดโดยรอบ และติดตั้งเครื่องทำความเย็นเข้าช่วย แต่เครื่องทำความเย็นส่วนใหญ่มักจะไม่เพียงพอ เนื่องจากการทำงานระบบกะ (แบ่งเป็น 3 ผลัด เข้าบ่าย และดึก) เครื่องจักรอุปกรณ์ไฟฟ้าที่ใช้เปิดตลอดเวลา ทำให้อุณหภูมิภายในสูงขึ้นเรื่อย ๆ ในขณะที่เครื่องทำความเย็นส่วนใหญ่กลับมีสภาพทรุดโทรมและมีการปิดพักเครื่องในบางช่วงเวลา

ภายในสถานที่ทำงานอากาศถ่ายเทไม่สะดวก ฝุ่นจากฝ้ายกระจายไปทั่ว บางโรงงานนายจ้างจัดหาที่ปิดจมูกให้แต่คนงานไม่นิยมใช้ อย่างไรก็ตามแม้โรงงานใหญ่ๆ ในปัจจุบันได้จัดระบบระบายอากาศที่ดีขึ้น แต่ฝุ่นจากฝ้ายเหล่านี้ก็ยังคงมีอยู่ การนำเครื่องจักรเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต นอกจากก่อให้เกิดความแปลกแยก โดยคนงานต้องทำงานตามจังหวะเครื่องจักร ซึ่งมักจะถูกเร่งให้มีความเร็วในการทำงานสูงขึ้น ทำให้การทำงานมีความเครียดสูง และก่อให้เกิดอันตรายและอุบัติเหตุจากการทำงานมากขึ้นด้วย เช่น ในปี 2528 อุตสาหกรรมปั่นฝ้าย สิ่งทอสิ่งถัก การตัดเย็บเครื่องแต่งกาย การฟอกหนังสัตว์ หนังเทียม มีผู้ประสบอันตรายรวมทั้งสิ้น 4,279 คน จากยอดรวมทุกกิจการ 39,119 คน และในปี 2530 เพิ่มขึ้นเป็น 4,631 คนจากยอดรวม 37,445 คน เป็นต้น นอกจากนี้การนำเครื่องจักรเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการผลิตโดยปราศจากการควบคุม ได้ก่อให้เกิดปัญหาการว่างงาน ปัญหาการเลิกจ้างอย่างต่อเนื่อง

ในปัจจุบันปัญหาการจ้างงานระยะสั้น หรือการจ้างงานชั่วคราวที่มีการกำหนดระยะเวลาแน่นอน ได้ระบาดไปทั่วทุกสถานประกอบการ อุตสาหกรรมสิ่งทอได้มีการจ้างงานระยะสั้นในทุกสถานประกอบการซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นคนงานใหม่ แม้ในโรงงานตัดเย็บเสื้อผ้าขนาดใหญ่ที่มีระดับการลงทุนสูง มีความต่อเนื่องในการผลิตก็ยังมีมีการใช้การจ้างงานระยะสั้น จากสภาพปัญหาข้างในรอบหลายปีที่ผ่านมา ได้ก่อให้เกิดกรณีพิพาทแรงงานในกิจการสิ่งทอ ที่มีความรุนแรงและมีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยต่อบ้านเมือง ทั้งในโรงงานที่มีการจ้างงานขนาดเล็กและขนาดใหญ่ อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518 ซึ่งได้ระบุให้การยื่นข้อเรียกร้องเป็นกระบวนการตามกฎหมายที่นายจ้างหรือลูกจ้างที่ต้องการเปลี่ยนแปลงสภาพการจ้างหรือแก้ไขเพิ่มเติมต้องปฏิบัติตามขั้นตอนตามที่กฎหมายกำหนด แต่จะพบว่า ข้อพิพาทและการนัดหยุดงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอได้ลดจำนวนลง (ตุลา ปัจฉิมเวช และคณะ, 2529 : 263) ข้อมูลจากสถิติแรงงาน กองวิชาการและวางแผน กรมแรงงาน กระทรวงมหาดไทย แสดงให้เห็นว่าในปี 2516 มีการพิพาทจำนวน 159 กรณีและมีการนัดหยุดงาน 157 ครั้ง และการเกิดข้อพิพาทได้

ลดลงเหลือ 88 กรณีและการนัดหยุดงานลดลงเหลือ 50 ครั้งในปี 2518 และในปี 2528 มีการพิพาทเพียง 19 กรณีและการนัดหยุดงานเพียง 1 ครั้ง

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการนัดหยุดงานและการพิพาทในอุตสาหกรรมสิ่งทอในช่วงของการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกจะมีแนวโน้มลดลงเมื่อเปรียบเทียบกับในยุคของการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้าก็ตาม เช่นในปี 2529 2532 และ 2533 การนัดหยุดงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอมีเพียง 6 ครั้ง 5 ครั้ง และ 7 ครั้งตามลำดับ (Satitiramai, 1992 : 32) การพิพาทแรงงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอมีอัตราส่วนของการพิพาทแรงงานมากที่สุด โดยเปรียบเทียบทั้งในภาคการผลิตและภาคอุตสาหกรรมทั้งหมด ซึ่งข้อพิพาทและข้อเรียกร้องดังกล่าวช่วยแสดงให้เห็นถึงสภาพการจ้างที่เป็นอยู่ สภาพทั่วไปที่เกี่ยวกับฐานะทางเศรษฐกิจของบริษัทหรือนายจ้าง และความเข้มแข็งของสหภาพแรงงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอ จากการพิจารณาข้อพิพาทแรงงานเฉพาะในอุตสาหกรรมสิ่งทอ ในปี 2528 พบว่า หมวดที่มีการเรียกร้องและมีการพิพาทแรงงานสูง ได้แก่ หมวดสวัสดิการ และรองลงมาคือ หมวดค่าจ้าง ซึ่งสอดคล้องกับสถิติการพิพาทของภาคอุตสาหกรรมโดยรวม (ดูตารางที่ 4.6) ในขณะที่ข้อพิพาทในช่วงก่อนหน้านี้อาจเกี่ยวข้องกับค่าจ้างสูงที่สุด (Satitiramai, 1992 : 32)

4.2.4. ความสัมพันธ์ระหว่างภาคเกษตรและภาคอุตสาหกรรมในอุตสาหกรรมสิ่งทอ

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ด้านอุปสงค์ พบว่าความต้องการสิ่งทอของตลาดภายในประเทศจะเกิดความผันผวนตามฤดูกาล ซึ่งขึ้นอยู่กับรายได้ของประชากรในภาคเกษตรกรรมซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ อาทิ ในช่วงเดือนเมษายน-มิถุนายน ซึ่งเป็นช่วงหลังฤดูการเก็บเกี่ยวชาวนาจะมีการใช้จ่ายเงินหลังจากการขายผลผลิต ทำให้ตลาดภายในประเทศอยู่ในภาวะขยายตัว แต่ในช่วงฤดูฝนเดือนกรกฎาคม-กันยายน จะเป็นช่วงที่ชาวนาส่วนใหญ่ไม่รายได้เพราะในฤดูแล้งที่ผ่านมามีว่างงาน ทำให้ตลาดภายในประเทศในระยะดังกล่าวซบเซา และจะกระเตื้องขึ้นในช่วงเดือนตุลาคม-ธันวาคม ชาวนาจะมีการใช้จ่ายเงินและเตรียมการในฤดูเก็บเกี่ยว และจะซบเซาอีกครั้งในช่วงเดือนมกราคม-มีนาคม ซึ่งเป็นช่วงฤดูเก็บเกี่ยว อีกทั้งหากปีใดที่ผลผลิตในภาคเกษตรกรรมขยายตัวหรือราคาผลผลิตสูง ก็จะทำให้ภาวะความต้องการของตลาดภายในขยายตัวด้วยเช่นกัน แต่ในทางกลับกันหากปีใดผลผลิตในภาคเกษตรกรรมไม่ดีหรือราคาผลผลิตตกต่ำ ก็จะทำให้เกิดภาวะซบเซาในภาคอุตสาหกรรม ซึ่งก็รวมทั้งอุตสาหกรรมสิ่งทอด้วยเช่นกัน

นอกจากนี้ ภาคเกษตรกรรมนั้นไม่ได้ก่อให้เกิดความผันผวนเฉพาะความต้องการของตลาดภายในเท่านั้น หากยังก่อให้เกิดความผันผวนในการผลิตของภาคอุตสาหกรรมด้วยเช่นกัน

ตารางที่ 4.6 ชื่อเรียกเรื่องของแรงงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอ
จำแนกประเภทตามชื่อเรียกเรื่อง ปี 2528

หมวดชื่อเรียกเรื่อง	ร้อยละ
สวัสดิการ	44.2
ค่าจ้าง	24.5
วันและเวลาทำงาน	9.5
การดำเนินงานสหภาพฯ	7.5
เงื่อนไขการจ้างงาน	5.4
การร้องทุกข์	2.1
การเลิกจ้าง	1.4
ไม่ระบุ	5.4
รวม	100

ที่มา : ตุลา ปัจฉิมเวช และคณะ, “รายงานการรวบรวมข้อมูลเรื่อง
อุตสาหกรรมสิ่งทอ”, 2531 : 81.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปรากฏการณ์ดังกล่าวได้เกิดขึ้นในอุตสาหกรรมสิ่งทอด้วย เมื่อพิจารณาการเพาะปลูกฝ้ายซึ่งเป็น วัตถุประสงค์ที่สำคัญในอุตสาหกรรมสิ่งทอ (ดูตารางที่ 4.7) พบว่า พื้นที่เพาะปลูกฝ้าย ในช่วงปีพ.ศ. 2503-2511 มีการขยายตัวมาโดยตลอด และมีการลดพื้นที่เพาะปลูกในช่วงปี 2512-2519 และกลับ ขยายตัวอย่างมากในช่วงปี 2520-2524 และมีแนวโน้มลดลงมาโดยตลอดในตั้งแต่ปี 2525 เป็นต้น มา ในขณะที่ผลิตผลฝ้ายที่ได้ก็ไม่มีแนวโน้มมาโดยตลอด ในปี 2508 มีปริมาณผลผลิตฝ้าย 59.8 พันตัน ได้เพิ่มขึ้นเป็น 88.8 และ 117.1 พันตันในปี 2509 และ 2511 ตามลำดับ และลดลง อย่างมากในปี 2512 และ 2513 ซึ่งมีปริมาณผลผลิตฝ้ายเพียง 43.7 และ 26.8 พันตันตามลำดับ ลงโดยเฉพาะผลผลิตฝ้าย และในช่วงปี 2519-2522 ก็เกิดการผันผวนของผลผลิตฝ้ายอย่างมาก เช่นกัน นอกจากนี้ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2527 เป็นต้นมาปริมาณผลผลิตฝ้ายในประเทศไทยก็มีลักษณะไม่ แน่นอนมาโดยตลอด

นอกจากนี้ จำนวนคนงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอก็จะผันผวนตามฤดูกาล ในหลายกรณีจะ พบว่า ชาวนาในชนบทจะเข้ามาทำงานในเมืองเพื่อหารายได้เสริมให้ครอบครัวในช่วงฤดูแล้ง แต่ พอถึงฤดูเพาะปลูกหรือฤดูเก็บเกี่ยวก็จะกลับบ้านเกิดในชนบท

แรงงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอในระยะแรกส่วนใหญ่เป็นชาวจีนอพยพมาจากจีนแผ่นดิน ใหญ่ ซึ่งแรงงานไทยส่วนใหญ่อยู่ในภาคเกษตรกรรมและไม่คุ้นเคยกับการทำงานในโรงงาน อุตสาหกรรม ดังนั้น โรงงานสิ่งทอในระยะเริ่มแรกมักจะมีขนาดเล็กซึ่งมีคนงานประมาณ 1-50 คน แรงงานชาวจีนโดยส่วนใหญ่จะได้รับค่าแรงที่ต่ำแต่ก็ต้องยอมรับต่อสถานการณ์ดังกล่าวเพราะ ดึกว่าอยู่ในสภาพที่ไม่งานทำ แต่ภายหลังที่รัฐบาลเริ่มมีนโยบายส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรม เป็นผลให้แรงงานไหลเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมเพิ่มมากขึ้น โดยมีการอพยพมาจากแรงงานในชนบท เนื่องจากเกิดภาวะความล้มเหลวในภาคเกษตรกรรม แต่อย่างไรก็ตาม ในระยะเริ่มต้นนี้มีการเข้า ออกสูงมากของแรงงานในภาคอุตสาหกรรมรวมทั้งอุตสาหกรรมสิ่งทอ เนื่องจากเกิดปัญหาแรงงาน ตามฤดูกาล แรงงานในชนบทจะอพยพเข้ามาทำงานในเมืองในช่วงฤดูแล้งเพื่อหารายได้เสริมให้ กับครอบครัว แต่ถึงฤดูเพาะปลูกและเก็บเกี่ยวก็จะกลับไปทำงานในภาคเกษตรกรรมเช่นเดิม (นิพนธ์ พัวพงศกร และปัทมาวดี ชูชุกิ, 2535 : 6-8) เป็นผลให้เกิดความผันผวนในการผลิตของ ภาคอุตสาหกรรม ดังนั้น การผลิตในภาคอุตสาหกรรมในช่วงนั้นยังเป็นการทำการผลิตขนาดเล็ก โรงงานส่วนใหญ่ยอมอนุญาตให้แรงงานบางส่วนกลับบ้านได้ในฤดูดังกล่าว และบางครั้งต้องยอม จ่ายค่าแรงให้สูงขึ้นเพื่อเป็นการจูงใจให้แรงงานเลือกที่จะอยู่ทำงานต่อไป

ตารางที่ 4.7 แสดงพื้นที่เพาะปลูกและผลผลิตฝ้ายในประเทศไทย พ.ศ. 2503/2504-2536/2537

ปีเพาะปลูก	เนื้อที่เพาะปลูก (พันไร่)	ผลผลิต (พันตัน)
2503/2504	347	45.5
2504/2505	358	38.3
2505/2506	371	41.3
2506/2507	456	48.6
2507/2508	419	49.1
2508/2509	471	59.8
2509/2510	523	88.8
2510/2511	702	80.7
2511/2512	832	117.1
2512/2513	583	43.7
2513/2514	193	26.8
2514/2515	288	40.5
2515/2516	384	49.4
2516/2517	181	28.4
2517/2518	323	56.4
2518/2519	188	28.7
2519/2520	154	26.8
2520/2521	528	90.8
2521/2522	429	74.4
2522/2523	750	142.7
2523/2524	949	192.6
2524/2525	967	175.7
2525/2526	715	122.0
2526/2527	638	119.2
2527/2528	451	79.4
2528/2529	519	102
2529/2530	315	57
2530/2531	412	74
2531/2532	442	106
2532/2533	399	86
2533/2534	461	97
2534/2535	621	129
2535/2536	483	99
2536/2537	328	67

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

นับตั้งแต่รัฐบาลได้มีการนำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1-3 มาใช้ในการพัฒนาประเทศ โดยที่มุ่งเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมและละเลยความสำคัญของภาคเกษตรกรรม ทำให้ภาคเกษตรกรรมมีการขยายตัวน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับภาคอุตสาหกรรม แต่ในปี 2519 เป็นต้นมา มีประชากรอพยพจากชนบทเข้ามาหางานทำในเมืองมากขึ้น (นิพนธ์ พัวพงศกร และปัทมาวดี ชูชุกิ, 2535 : 1-2) ประกอบกับมีการกำหนดค่าจ้างขั้นต่ำในภาคอุตสาหกรรม ทำให้แรงงานในภาคเกษตรกรรมเริ่มตระหนักว่า รายได้จากการทำงานในโรงงานสูงกว่ารายได้จากการทำงานในภาคเกษตร และการที่ตนเองกลับบ้านในชนบทนั้น โรงงานอาจรับคนงานใหม่ซึ่งอพยพมาจากชนบทแทน ทำให้เริ่มมีคณงานทำงานตลอดทั้งปีและกลับบ้านเฉพาะวันหยุดเทศกาล ซึ่งจะพบว่า ในช่วงเวลาดังกล่าวประมาณร้อยละ 80 ของภาคอุตสาหกรรมเป็นแรงงานมาจากภาคเกษตร โรงงานสิ่งทอส่วนใหญ่ยังไม่ต้องการแรงงานที่มีฝีมือ โดยส่วนใหญ่จะรับแรงงานไร้ฝีมือจากภาคเกษตรแต่จะมีการอบรมหรือนำมาฝึกหัดก่อนที่จะมอบหมายให้รับผิดชอบงานในกระบวนการผลิต

อย่างไรก็ตาม เมื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอเข้าสู่ยุคการส่งเสริมการส่งออก โดยนโยบายดังกล่าวเริ่มปรากฏชัดเจนเป็นรูปธรรมมากขึ้นในช่วงต้นแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างภาคเกษตรและภาคอุตสาหกรรมยังคงปรากฏอยู่ แต่มีการเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ดังกล่าว เนื่องจากในยุคการทดแทนการนำเข้า ภาคเกษตรกรรมมีอิทธิพลอย่างมากทั้งในด้านอุปทานของปัจจัยการผลิตในภาคอุตสาหกรรมและเป็นตลาดระบายผลผลิตของภาคอุตสาหกรรม แต่ในยุคของการส่งเสริมการส่งออก ภาคเกษตรกรรมได้ถูกกลบตาบดลงเป็นเพียงอุปทานของปัจจัยการผลิตแต่เพียงอย่างเดียว บทบาทในด้านอุปสงค์ของผลผลิตของอุตสาหกรรมมีน้อยมาก กล่าวคือ มีแรงงานอพยพจากภาคเกษตรเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดอุปทานส่วนเกินของแรงงานในภาคอุตสาหกรรม ในขณะเดียวกันเมื่อภาคเกษตรเกิดความล้มเหลว ผลผลิตในภาคเกษตรมีการขยายตัวน้อยมาเมื่อเทียบกับภาคอุตสาหกรรม ประกอบกับโดยส่วนใหญ่ราคาสินค้าในภาคเกษตรมักมีความผันผวนและราคาต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับภาคอุตสาหกรรม ชาวนาส่วนใหญ่ยากจนมีรายได้น้อย ทำให้อำนาจซื้อในภาคเกษตรน้อยลงไปด้วย ก่อให้เกิดขีดจำกัดของตลาดภายใน ก่อให้เกิดอุปทานส่วนเกินของผลผลิตในภาคอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญผลักดันให้เกิดนโยบายส่งเสริมการส่งออก ปรากฏการณ์ดังกล่าวก็สามารถพบได้อุตสาหกรรมสิ่งทอ ซึ่งตามแนวคิดของสำนัก “ทุนนิยมแบบกำกับ” การขยายตัวของอุปสงค์สัมฤทธิ์ผลจะเกิดจากการผลักดันโดยผ่านนโยบายของรัฐบาล แต่ในกรณีของประเทศไทย รัฐบาลได้ใช้นโยบายอุดหนุนเงินจากภาคเกษตรกรรมไปสู่ภาคอุตสาหกรรม แม้ในช่วง 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 จะเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองครั้งสำคัญ ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงของอัตราค่าจ้างเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 10 แต่อุปสงค์สัมฤทธิ์ผลในเศรษฐกิจไทยก็มิได้ขยายตัวเท่าที่ควร เนื่องจากภาคเกษตรกรรมและภาคอุตสาหกรรม

กรรมของไทยไม่ได้แยกขาดจากกันอย่างชัดเจน ซึ่งแท้ที่จริงแล้วถ้าราคาสินค้าเกษตรเปลี่ยนแปลง จะส่งผลกระทบต่ออุปสงค์สัมฤทธิ์ผลเปลี่ยนแปลงอย่างมาก แต่ในความเป็นจริงจะพบว่า ราคาสินค้าในภาคเกษตรกรรมกลับไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก ทำให้ไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในอุปสงค์สัมฤทธิ์ผลในระบบเศรษฐกิจ

นอกจากนี้ จากตารางที่ 4.2 จะพบว่า นับตั้งแต่ปี 2519 อุตสาหกรรมสิ่งทอมีการขยายการส่งออกเป็นอย่างมาก และการส่งออกได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญในการก่อให้เกิดการขยายตัวอุตสาหกรรมสิ่งทอ นอกจากนี้ ภาคเกษตรกรรมยังก่อให้เกิดความยืดหยุ่นในกระบวนการผลิตในอุตสาหกรรมสิ่งทอ กล่าวคือ จากการที่มีอุปทานส่วนเกินของแรงงานจำนวนมากในภาคอุตสาหกรรม มีแรงงานอพยพเข้าสู่เมืองโดยเฉพาะกรุงเทพมหานครและปริมณฑลเป็นจำนวนมาก ก่อให้เกิดชุมชนแออัดในเมือง และเกิดระบบเศรษฐกิจแบบไม่เป็นทางการ หรือภาคเศรษฐกิจนอกระบบ (informal sector) ซึ่งส่วนดังกล่าวมีความสำคัญต่ออุตสาหกรรมสิ่งทออย่างมาก ในยามอุตสาหกรรมสิ่งทอต้องเผชิญกับความผันผวนตามภาวะเศรษฐกิจโลกที่เศรษฐกิจตกต่ำเนื่องมาจากภาวะการค้าในตลาดโลกซบเซา อุตสาหกรรมสิ่งทอจำเป็นต้องมีการลดกำลังการผลิต เช่น ช่วงเกิดเศรษฐกิจตกต่ำและวิกฤตการณ์น้ำมันในปี 2517-2519 ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำในช่วงกลางทศวรรษที่ 2520 และในช่วงสงครามอ่าวเปอร์เซียในปี 2533-2534 และในยามที่เศรษฐกิจโลกขยายตัว อุตสาหกรรมสิ่งทอก็อาศัยภาคการผลิตนอกระบบ ซึ่งเป็นระบบที่แพร่หลายอย่างมากในอุตสาหกรรมสิ่งทอ โดยเฉพาะอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป ได้แก่ ระบบจ้างเหมา (sub-contract) ระบบดังกล่าวทำให้โรงงานสิ่งทอสามารถขยายการผลิตได้ โดยที่โรงงานไม่จำเป็นต้องมีการจ้างแรงงานเพิ่มขึ้น ระบบดังกล่าวมีส่วนช่วยให้โรงงานลดต้นทุนแรงงานอย่างมาก โรงงานไม่จำเป็นต้องเสียเวลาฝึกอบรมแรงงานใหม่ ไม่ต้องจ่ายค่าสวัสดิการ และไม่ต้องแบกรับภาระในยามที่จำเป็นต้องลดกำลังการผลิต รูปแบบของระบบจ้างเหมาอยู่หลายประเภท อาทิ การกระจายไปสู่แม่บ้านที่ต้องการหารายได้พิเศษให้กับครอบครัวทั้งที่อยู่ในกรุงเทพและต่างจังหวัด การจ้างเหมาให้กับโรงงานขนาดเล็กที่ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมครอบครัว เป็นต้น (สุภัช สุภชลาศัย, 2535 : 7)

4.2.5. รูปแบบของกระบวนการผลิตในอุตสาหกรรมสิ่งทอ

การวิเคราะห์เกี่ยวกับรูปแบบของกระบวนการผลิตในอุตสาหกรรมสิ่งทอมีข้อจำกัดด้านข้อมูลทำให้การวิเคราะห์ในประเด็นดังกล่าวซึ่งจำเป็นต้องมีการเปรียบเทียบใน 2 ช่วงเวลากล่าวคือ ช่วงอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้าและอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก ไม่สามารถวิเคราะห์ได้อย่างชัดเจน แต่จากตารางที่ 4.8 ซึ่งแสดงสัดส่วนการใช้ทุนต่อแรงงานในกระบวนการผลิตในอุตสาหกรรมปั่นด้าย ทอผ้า ถักผ้า และเครื่องนุ่งห่ม ในปี 2518 2523 2528 และ 2533 ซึ่งเป็นการคำนวณสัดส่วนการใช้ทุนต่อแรงงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์ของการใช้

ทุน (ค่าเสื่อมราคาของเครื่องจักร) และแรงงาน จากตารางปัจจัยการผลิต-ผลผลิตในหมวดที่ 67 สำหรับอุตสาหกรรมปั่นด้าย หมวดที่ 68 สำหรับอุตสาหกรรมทอผ้า หมวดที่ 71 สำหรับอุตสาหกรรมถักผ้า และหมวดที่ 72 สำหรับอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่ม สำหรับอุตสาหกรรมเส้นใยจะไม่มี การบันทึกในตารางปัจจัยการผลิต-ผลผลิต เนื่องจากถือเป็นวัตถุดิบการผลิตเพียงอย่างเดียว พบว่า อุตสาหกรรมสิ่งทอมีการปรับรูปแบบกระบวนการผลิตจากการผลิตที่ใช้แรงงานเข้มข้นไปสู่การผลิตที่ใช้ทุนเข้มข้นขึ้น โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมทอผ้า โดยสัดส่วนการใช้ทุนต่อแรงงานของ อุตสาหกรรมทอผ้าในปี 2518 คิดเป็น 0.3324 และเพิ่มขึ้นเป็น 1.1389 และ 3.0159 ในปี 2528 และ 2533 ตามลำดับ สำหรับอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่ม แม้ในปี 2518 สัดส่วนการใช้ทุนต่อแรงงานคิด เป็น 0.3259 และลดลงเหลือเพียง 0.1082 นั้น เนื่องจากได้รับผลกระทบการวิกฤตการณ์น้ำมันครั้งที่ 2 ในช่วงปี 2522-2523 แต่อย่างไรก็ตาม แนวโน้มโดยรวมก็มีลักษณะของการใช้ทุนเข้มข้นขึ้น เช่นเดียวกับอุตสาหกรรมสิ่งทอประเภทอื่น

ตารางที่ 4.8 แสดงสัดส่วนทุนต่อแรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ

ประเภทอุตสาหกรรม	2518	2523	2528	2533
ปั่นด้าย	0.2225	0.2980	0.6808	1.3288
ทอผ้า	0.3324	0.3902	1.1389	3.0159
ถักผ้า	0.5075	0.5436	1.5925	2.9218
เครื่องนุ่งห่ม	0.3259	0.1082	0.9970	1.2058

ที่มา : จำนวน โดยผู้ศึกษาโดยคำนวณจากตารางปัจจัยการผลิต-ผลผลิต

4.3 กรณีศึกษา : บริษัทไทยเกรียงปั่นทอฟอกย้อม จำกัด (THE THAI DURABLE TEXTILE CO.,LTD.)

4.3.1 ประวัติความเป็นมา⁶ บริษัทไทยเกรียงฯ มีการจดทะเบียนก่อตั้งบริษัทเมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2503 ด้วยทุนจดทะเบียน 10 ล้านบาท เพื่อดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับสิ่งทอ โดยกลุ่ม กระกูลดิระชัยมงคล ตระกูลรัญญะวุฒิ และตระกูลโอภาวงศ์ ภายใต้ชื่อ "บริษัทไทยเกรียงการทอ จำกัด" ต่อมาเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2504 เริ่มดำเนินการผลิตในโรงงานซึ่งตั้งอยู่บนเนื้อที่ประมาณ 92 ไร่ ที่ อ.พระประแดง จ.สมุทรปราการ และได้มีการขยายกิจการเป็นลำดับ โดยในปี 2508 เปลี่ยนชื่อเป็น "บริษัทไทยเกรียงปั่นทอ จำกัด" และในปี 2512 ขยายโรงงานที่ 2 บนเนื้อที่ประมาณ 150 ไร่ ริมถนนสุขุมวิท ต.บางปูใหม่ อ.เมือง จ.สมุทรปราการ มีแกนปั่นด้ายประมาณ 140,000

แกน OPEN- END SPINNING อีก 2,000 ROTERS และเครื่องจักรทอผ้า 2,848 เครื่องกับโรงฟอกย้อมมีกำลังการผลิตประมาณ 5 ล้านหลาต่อเดือน มีโรงงาน KNITTING และโรงงานผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป ส่วนโรงงานที่ 1 บริษัทก็ได้ขยายโดยการซื้อเครื่องจักรเพิ่มเติมมาเป็นลำดับ ในปี 2513 ได้เปลี่ยนชื่อเป็น "บริษัทไทยเกรียงปิ่นทอฟอกย้อม จำกัด" และในปี 2514 มีเครื่องจักรทอผ้า 1,440 เครื่อง เครื่องจักรปั่นด้ายแบบ RING SPINNING 100,000 แกน ซึ่งได้รับการส่งเสริมการลงทุนจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน

ต่อมาในปี 2518-2520 บริษัทประสบปัญหาทางการเงิน เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจของโลกตกต่ำอย่างมาก และการอึมตัวของผลิตภัณฑ์สิ่งทอประกอบกับบริษัทได้รับการส่งเสริมการลงทุนขยายกำลังการผลิต โดยสั่งซื้อเครื่องจักรจากต่างประเทศไว้เป็นจำนวนมาก บริษัทมีหนี้เงินกู้จำนวนประมาณ 1,936 ล้านบาท ฝ่ายบริหารของบริษัทจึงได้ตัดสินใจลดภาระหนี้สินดังกล่าว โดยการขายโรงงานที่ 2 ที่บางปูใหม่และเครื่องจักรในราคารวม 1,045 ล้านบาท ให้บริษัทสหยูเนี่ยน จำกัด และกลุ่มธนาคารซึ่งเป็นเจ้าหนี้รายใหญ่ของบริษัทซึ่งได้แก่ ธนาคารกรุงไทย จำกัด ธนาคารกรุงเทพ จำกัด ธนาคารกสิกรไทย และธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด ส่วนหนี้สินที่เหลืออีกประมาณ 891 ล้านบาท ทางบริษัทรับที่จะจ่ายชำระหนี้เอง ทั้งนี้เจ้าหนี้ได้ให้ผู้ถือหุ้นของบริษัทขายหุ้นกึ่งหนึ่งให้กับกลุ่มเจ้าหนี้ ดังนั้นทำให้บริษัทเหลือโรงงานที่ 1 เพียงแห่งเดียวที่อำเภอพระประแดง ในปี 2521 ทางกลุ่มธนาคารซึ่งเป็นเจ้าหนี้รายใหญ่ได้จัดส่งเจ้าหน้าที่เข้าร่วมเป็นกรรมการบริษัทรวมทั้งสิ้น 12 คน คือประกอบด้วย จากธนาคารกรุงเทพ 4 คน จากธนาคารกรุงศรีอยุธยา ธนาคารกสิกรไทย ธนาคารกรุงไทย บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์สหธนกิจไทย บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์สินเอเชีย บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์กรุงเทพธนทร บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์พัฒนาสิน และธนาคารสหธนาคาร องค์กรละ 1 คน ซึ่งคณะกรรมการเหล่านี้ได้ให้การสนับสนุนและช่วยเหลือในด้านการเงินและด้านจัดการของบริษัท ประกอบกับหลังปี 2521 ภาวะเศรษฐกิจของโลกเริ่มดีขึ้น ราคาน้ำมันเริ่มลดลง และรัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการส่งออกแทนการทดแทนการนำเข้า ทำให้กิจการบริษัทเจริญก้าวหน้าเป็นลำดับ มีการปรับปรุงเครื่องจักรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นเครื่องจักรที่ทันสมัยกว่ามาทดแทนเครื่องจักรเก่า โดยมีอัตราการขยายตัวอย่างสม่ำเสมอสามารถทำกำไรเพิ่มขึ้น โดยในปี 2531 บริษัทมีโครงการสร้างทางการเงินมีสภาพคล่องมากขึ้นสามารถจ่ายชำระหนี้ได้เร็วกว่าที่กำหนดไว้และสามารถล้างขาดทุนสะสมได้หมดใน 2531 ดังนั้นในปี 2531 นี้กลุ่มผู้ถือหุ้นเดิมของบริษัท จึงได้ตกลงซื้อหุ้นคืนจากของเจ้าหนี้ ธนาคารและสถาบันการเงินทั้งหมดคืน เนื่องจากเล็งเห็นว่าภาวะเศรษฐกิจของประเทศไทยและของโลกมีแนวโน้มดีขึ้น และในปี 2532 กลุ่มสถาบันการเงินเหล่านั้นจึงได้ถอนตัวออกจากบริษัท

การผลิตผ้าในช่วง 20 ปีที่ผ่านมาที่มีอัตราการเพิ่มสูงขึ้นเช่นเดียวกัน โดยเพิ่มขึ้นจากการผลิตปีละ 1,126 ล้านตารางหลา ในช่วงปี 2518 เป็น 2,493 ล้านตารางหลา ในปี 2528 และเพิ่มขึ้นเป็น 5,411 ล้านตารางหลา ในปี 2535 อย่างไรก็ตาม ถ้าจำแนกตามประเภทของผ้าแล้วจะเห็นได้ว่า (ตารางที่ 3.6) ส่วนใหญ่การผลิตผ้าในประเทศ ประมาณร้อยละ 70 จะเป็นการผลิตผ้าทอ โดยมีการผลิตผ้าทอในปี 2535 ประมาณ 3,770 ล้านตารางหลา โดยที่ชนิดของเส้นใยในผ้าซึ่งแยกออกเป็น เส้นใยฝ้าย และเส้นใยประดิษฐ์ นั้นมีสัดส่วนใกล้เคียงกัน สำหรับอัตราการเพิ่มของการผลิตผ้าถักนั้นก็อยู่ในอัตราสูงเช่นเดียวกัน แต่ผลผลิตคิดเป็นเพียงร้อยละ 30 ของผลผลิตผ้าทั้งหมด โดยมีการเพิ่มผลผลิตผ้าถักจาก 231 ล้านตารางหลาในปี 2518 เป็น 1,641 ล้านตารางหลาในปี 2535 ซึ่งถ้านำเอาปริมาณผลผลิตของเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มซึ่งมีแนวโน้มที่จะเป็นชนิดผ้าถักมากขึ้น มาเทียบกับปริมาณผลผลิตผ้าถักที่ผลิตได้ในประเทศจะเห็นได้ว่ายังไม่เป็นไปตามแนวโน้มตามอุตสาหกรรม เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม ซึ่งต้องใช้ผ้าถักมากขึ้น

การผลิตด้ายมีการเพิ่มผลผลิตมากขึ้นเช่นเดียวกับผลิตภัณฑ์สิ่งทออื่นๆ โดยการผลิตด้ายเพิ่มขึ้นจาก 135,000 ตัน ในปี 2518 เป็น 754,000 ตันในปี 2535 เพิ่มขึ้นประมาณ 6 เท่าตัว โดยที่การผลิตด้ายนั้น สัดส่วนที่เป็นด้ายฝ้ายและด้ายใยสังเคราะห์จะเท่ากัน สำหรับเส้นใยประดิษฐ์นั้น หลังจากที่มีการผลิตก็มีการขยายกำลังการผลิตและผลผลิตเพิ่มขึ้น จากเพียงประมาณ 39,000 ตัน ในปี 2518 เป็น 373,000 ตันในปี 2535 โดยที่การผลิตส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 60 จะเป็นเส้นใยชนิดสั้นที่เหลือจะเป็นเส้นใยชนิดยาว (ตารางที่ 3.6)

สำหรับเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์สิ่งทอนั้น ในปีปัจจุบันมีการนำเข้าเครื่องจักรมากขึ้น เพื่อนำมาผลิตผลิตภัณฑ์สิ่งทอ ในปี 2518 มีแกนปั่นด้ายประมาณ 1.09 ล้านแกน เพิ่มขึ้นเป็น 1.96 ล้านแกนในปี 2528 และเพิ่มขึ้นเป็น 3.7 ล้านแกนในปี 2536 ในขณะที่เครื่องทอผ้ามีประมาณ 53,000 เครื่องในปี 2518 และเพิ่มขึ้นเป็น 79,000 และ 134,000 เครื่องในปี 2528 และ 2536 ตามลำดับ เครื่องถักผ้ามีประมาณ 17,000 เครื่องในปี 2518 และเพิ่มขึ้นเป็น 41,000 และ 112,000 เครื่องในปี 2528 และ 2536 ตามลำดับ สำหรับจักรเย็บผ้าจะมีการเพิ่มขึ้นสูงมากในช่วงปี 2531-2534 คือ จาก 463,000 เครื่องในปี 2531 เพิ่มขึ้นเป็น 733,000 เครื่องในปี 2534 จากนั้นการเพิ่มของจักรเย็บผ้าก็เริ่มชะลอตัวโดยในปี 2536 มีจักรเย็บผ้าเพิ่มเป็น 764,000 เครื่อง ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี 2534 ไม่มากนัก (ตารางที่ 3.7)

ในปี 2531 บริษัทได้รับการส่งเสริมการลงทุนจากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนอีกครั้งหนึ่งให้ขยายเครื่องจักรปั่นด้ายเพิ่มอีก 20,160 แกน และเครื่องทอผ้าเพิ่มอีก 250 เครื่อง ปัจจุบัน บริษัทมีเครื่องปั่นด้ายแบบธรรมดา (RING SPINNING) จำนวน 10,880 แกน เครื่องปั่นด้ายแบบปลายเปิด (OPEN-END SPINNING) จำนวน 2,112 แกน และเครื่องทอผ้า (WEAVING LOOM) จำนวน 1,173 เครื่อง และได้ติดตั้งเครื่องจักรทอผ้าแบบทันสมัยที่สุดคือ แบบ AIR JET จำนวน 140 เครื่อง และได้ผลผลิตสิ้นปี 2534 และผลิตได้เต็มที่ในปี 2535 ปัจจุบันบริษัทมีกำลังผลิตด้ายดิบประมาณ 60.10 ล้านปอนด์ต่อปีและกำลังการผลิตผ้าดิบประมาณ 65.90 ล้านหลาต่อปี

บริษัทฯ ได้รับการส่งเสริมการลงทุน ในกิจการผลิตเส้นด้ายและผ้าประเภท 5.54 กิจการปั่นด้าย และประเภท 5.55 กิจการทอผ้าตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ.2520 วันที่ 14 ตุลาคม 2531 โดยมีสาระสำคัญเกี่ยวกับสิทธิและประโยชน์โดยสรุปดังนี้คือ

1. ได้รับยกเว้นอากรขาเข้าและภาษีการค้าสำหรับเครื่องจักร
2. ได้รับยกเว้นอากรขาเข้าและภาษีการค้าสำหรับวัตถุดิบ และวัสดุจำเป็นของนำเข้าจากต่างประเทศ เพื่อการผลิตเพื่อส่งออกเป็นระยะเวลาหนึ่งปี นับจากวันนำเข้าครั้งแรก
3. สามารถหักเงินได้พึงประเมิน 5% ของรายได้ที่เพิ่มขึ้นจากปีก่อนจากการส่งออกเป็นระยะเวลา 10 ปี นับแต่วันที่มียาได้จากการประกอบกิจการนั้น (ปี 2534-2544) ทั้งนี้รายได้จากการส่งออกของปีนั้น ๆ จะต้องไม่ต่ำกว่ารายได้จากการส่งออกเฉลี่ยของสามปีย้อนหลัง ยกเว้นสองปีแรก โดยมีเงื่อนไขที่มีสาระสำคัญโดยสรุปดังนี้

1. เครื่องจักรที่ได้รับยกเว้นอากรขาเข้าและภาษีการค้าต้องนำเข้ามาภายในวันที่ 14 ตุลาคม 2533 หากไม่สามารถนำเข้าได้ต้องได้รับอนุมัติให้ขยายเวลานำเข้าจากคณะกรรมการ
2. ต้องมีทุนจดทะเบียนที่ชำระเต็มมูลค่าแล้วไม่น้อยกว่า 600 ล้านบาท
3. บุคคลสัญชาติไทยจะต้องถือหุ้นรวมทั้งสิ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 51 ของทุนจดทะเบียน
4. ขนาดกิจการต้องมีเครื่องปั่นด้าย 20,160 แกน และเครื่องทอผ้า 250 เครื่อง
5. ต้องส่งผลิตภัณฑ์ที่ผลิตได้ออกไปจำหน่ายต่างประเทศทั้งสิ้น (เฉพาะส่วนขยายนี้) อนึ่ง มีเงื่อนไขเพิ่มเติมที่มีสาระดังนี้

1. สามารถจ้างเครื่องจักรได้
2. ขยายเวลานำเข้าเครื่องจักรที่ได้รับยกเว้นอากรขาเข้า และภาษีการค้าออกไปถึงวันที่ 14 ตุลาคม 2534
3. เปิดดำเนินการครบตามโครงการภายในวันที่ 14 เมษายน 2535

ในที่สุดเมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2535 ได้เข้าจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เพื่อเป็นการระดมทุนในการขยายกิจการ

4.3.2 ประเภทธุรกิจ บริษัทเป็นผู้ผลิตและจัดจำหน่ายด้ายทอและด้ายถักเพื่อใช้ในงานทอผ้าและถักผ้าเป็นผู้ผลิตและจำหน่ายผ้าดิบ สำหรับด้ายบริษัทจะทำการผลิตเพื่อใช้เองร้อยละ 44 ที่เหลือจะเป็นการจำหน่ายในประเทศ โดยปกติบริษัทจะขายสินค้าให้แก่โรงงานอุตสาหกรรมเพื่อนำไปผลิตต่อ ส่วนใหญ่ไม่ใช่เครื่องหมายการค้า กรณีที่มีเครื่องหมายการค้าบริษัทจะใช้ตราข้าวโพด ส่วนผ้าดิบที่บริษัทผลิตส่วนใหญ่จำหน่ายให้แก่อุตสาหกรรมต่อเนื่องทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยมีสัดส่วนรายได้จากการจำหน่ายด้าย : ผ้าดิบ : อื่นๆ ประมาณ 51 : 46 : 3

4.3.3 ด้านการผลิตและการจำหน่าย ปัจจุบันบริษัทมีโรงปั่นด้าย 3 โรง และโรงทอผ้า 3 โรงตั้งอยู่บนพื้นที่ 92 ไร่ ที่ อ.พระประแดง จังหวัดสมุทรปราการมีเครื่องปั่นด้ายแบบธรรมดา 120,880 แกน แบบปลายเปิด 2,112 แกน และเครื่องทอผ้าแบบธรรมดา 1,173 เครื่อง แบบ Air Jet 140 เครื่องโดยปัจจุบันมีกำลังการผลิตด้าย 60.10 ล้านปอนด์/ปี และกำลังการผลิตผ้า 65.90 ล้านหลา/ปี และมีอัตราการใช้กำลังการผลิตร้อยละ 95 และ 88 ตามลำดับ วัตถุดิบที่สำคัญคือ ฝ้าย และใยสังเคราะห์ต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในการปั่นด้าย โดยการทอผ้านั้นบริษัทใช้ด้ายจากที่ผลิตได้เองเป็นส่วนใหญ่ สำหรับฝ้ายซึ่งเป็นวัตถุดิบหลัก บริษัทนำเข้าจากต่างประเทศประมาณร้อยละ 90 ของปริมาณที่ใช้ทั้งหมด โดยส่วนใหญ่นำเข้าจากแอฟริกา, อินเดีย, ปากีสถาน, สหรัฐอเมริกา, บราซิล และ ออสเตรเลีย ในปี 2535 มีจำนวนคนงานทั้งสิ้นประมาณ 4,000 คน

ด้านการจำหน่าย สำหรับผลิตภัณฑ์ด้ายที่จำหน่ายในประเทศทั้งหมดประมาณร้อยละ 56 ของปริมาณการผลิตทั้งหมด จำหน่ายให้แก่โรงงานทอผ้า และโรงงานถักผ้า และพ่อค้าคนกลาง สำหรับผ้าดิบมีการจัดจำหน่ายภายในประเทศประมาณร้อยละ 70-75 ลูกค้าส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มพ่อค้าคนกลาง ซึ่งจะนำไปฟอกย้อมและตกแต่งให้เสร็จ และขายต่อให้โรงงานผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป ที่เหลือจะเป็นการส่งออกไปยังต่างประเทศ ลูกค้าส่วนใหญ่ได้แก่กลุ่มโรงงานฟอกย้อม และ Trading Firm ที่จะส่งต่อให้แก่โรงงานฟอกย้อมภายในเครือ โดยมีตลาดที่สำคัญได้แก่ สหรัฐอเมริกา ยุโรป และ เอเชีย

4.3.3 สภาพการจ้างงาน⁷ ลูกจ้างส่วนใหญ่ของบริษัท เป็นแรงงานหญิงมาจากภาคอีสาน ทำงานในโรงงานมาแล้วกว่า 20 ปี อายุของคนงานโดยเฉลี่ย 30-35 ปี ระดับการศึกษาโดยส่วนใหญ่จบระดับประถมศึกษาตอนปลาย การเข้าทำงานในโรงงานต้องมีคนงานเดิมในโรงงานเป็นผู้ค้าประกัน

4.3.3.1 รูปแบบการจ้างงาน จะมีลูกจ้างรายวันประมาณร้อยละ 40 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นลูกจ้างที่มีอายุน้อย ในขณะที่คนงานเก่าประมาณร้อยละ 60 เป็นลูกจ้างรายเดือน ซึ่งเกิดขึ้นจากการต่อรองของสหภาพแรงงาน ทำให้ลูกจ้างจำนวนมากที่เปลี่ยนจากลูกจ้างรายวันเป็นราย

เดือนจะมีรายได้เพิ่มขึ้นบ้างโดยไม่ต้องทำงานวันหยุด คนงานประมาณร้อยละ 70 ทำงานเกี่ยวกับการปั่นด้าย และอีกประมาณร้อยละ 20 ทำงานเกี่ยวกับการทอผ้า

4.3.3.2 เวลาการทำงาน จะแบ่งเป็นระบบกะ โดยในหนึ่งวันแบ่งออกเป็น 3 กะๆ ละประมาณ 1,000 คน หมุนเวียนเข้ามาทำงาน

กะกลางวัน เวลา 08.00 - 16.00 น.

กะบ่าย เวลา 16.00 - 24.00 น.

กะดึก เวลา 24.00 - 08.00 น.

คนงานแต่ละกะจะมีการหยุดพักประมาณ 1 ชั่วโมงต่อกะ และคนงานจะมีการเปลี่ยนกะเมื่อครบ 1 สัปดาห์

4.3.3.3 กระบวนการผลิต โครงสร้างการผลิตจะเริ่มจาก การเตรียมฝ้ายสำหรับนำไปปั่นเป็นด้าย ต่อจากนั้นจึงปั่นด้ายออกเป็นเกรดต่างๆ และนำด้ายเกรดต่างๆ ไปทอเป็นผ้าเกรดต่างๆ และขนส่งผ้าไปยังลูกค้า จากโครงสร้างการผลิตดังกล่าวมีการแบ่งงานกันทำในกระบวนการผลิต ดังต่อไปนี้

- การแบ่งงานในแนวตั้ง ซึ่งเป็นการแบ่งงานเพื่อที่จะควบคุมการทำงานภายในองค์การให้บรรลุเป้าหมาย โดยในฝ่ายผลิตมีการแบ่งงานในแนวตั้งออกเป็น 4 ระดับคือ

ระดับที่ 1 ผู้จัดการโรงงาน ผู้จัดการฝ่ายการผลิตและรองผู้จัดการฝ่ายผลิต

ระดับที่ 2 หัวหน้ากะ

ระดับที่ 3 หัวหน้าห้อง

ระดับที่ 4 คนงานในกระบวนการผลิต (คนงานส่วนใหญ่)

โดยที่คนงานในระดับที่ 1-3 จะมีหน้าที่คอยควบคุมให้คนงานในระดับที่ 4 ทำงานให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ในขณะที่คนงานในระดับที่ 4 จะมีหน้าที่ทำงานในกระบวนการผลิต

- การแบ่งงานในแนวนอน การแบ่งงานลักษณะดังกล่าวเป็นการแบ่งงานตามลักษณะความชำนาญ ซึ่งไม่มีเรื่องของอำนาจหน้าที่เข้ามาเกี่ยวข้อง โดยในโรงงานไทยเกรียงฯ มีการแบ่งงานตามแนวนอนดังต่อไปนี้ คือ

1. ชั้นการเตรียมฝ้ายและการผสม การสาวใย การรีด
2. การปั่น
3. การกรอด้าย
4. การด้อมด้าย และร้อยตะกรอ
5. การทอผ้า
6. การพับรีด ตกแต่ง นำผ้าไปเก็บและส่งออก

4.3.3.4 การควบคุมแรงงานและการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต ฝ่ายบริหารจะมีการตั้งกฎเกณฑ์ต่างๆ ขึ้นมาเพื่อเป็นเงื่อนไขให้คนงานทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

- การตั้งอัตราผลการทำงานของคนงาน คนงานต้องทำงานวันละประมาณ 8 ชั่วโมงและต้องทำงานได้ตามจำนวนที่โรงงานกำหนดไว้ โดยจะมีเฉลี่ยจำนวนจากคนงานส่วนใหญ่ ถ้าได้น้อยกว่าจำนวนเฉลี่ยก็จะมีการกล่าวตักเตือนจนถึงขั้นตัดค่าแรง เช่น คนงาน 1 คนต้องคุมเครื่อง 15 เครื่องจะต้องได้ผ้าประมาณ 10,000 หลา (เครื่องจักรใหม่) คนงานที่คุมเครื่องจักรเก่าจะคุมประมาณ 45 เครื่องต่อหนึ่งคนงาน ทั้งนี้เนื่องจากเครื่องจักรใหม่มีความเร็วประมาณเจ็ดพันกว่ารอบต่อนาที ในขณะที่เครื่องจักรเก่ามีความเร็วรอบประมาณสองพันกว่ารอบต่อนาที จากการสัมภาษณ์คนงาน พบว่า ในช่วงที่โรงงานต้องการเร่งการผลิตก็จะมีการเพิ่มความเร็วของแกนปั่นด้าย ซึ่งทำให้คนงานต้องทำงานหนักตลอดเวลาการทำงาน

- การตรวจสอบปริมาณของเสีย เครื่องจักรจะมีที่สำหรับดูดของเสียพวกเศษด้าย ฝ่ายทุกๆ ตอนเย็น หัวหน้างานจะนำด้ายฝ่ายในท่อดูมาชั่ง ถ้าใครมีของเสียมากกว่าเกณฑ์เฉลี่ยของคนงานทั่วไปจะถือว่าไม่ขยันทำงาน เพราะถ้าขยันต่อด้าย ด้ายก็จะไม่ขาดส่วน

- การละทิ้งหน้าที่ คนงานแต่ละคนมีหน้าที่ของตน จะไปทำอย่างอื่นไม่ได้ต้องอยู่กับเครื่องตลอดเวลา และในกรณีที่ต้องการทำธุระส่วนตัว เช่น เข้าห้องน้ำ บริษัทจะกำหนดเวลาไว้ให้ และขณะที่ทำงานอยู่หน้าเครื่องคนงานจะนั่งไม่ได้ เพราะการนั่งจะทำให้การทำงานช้าลง

นอกจากการควบคุมประสิทธิภาพปริมาณงานแล้ว บริษัทยังมีมาตรการในการลดต้นทุนการผลิตด้วยมาตรการต่างๆ เช่น บริษัทมีนโยบายที่จะไม่รับคนงานใหม่หลังจากที่คนงานเก่าออกจากงาน แต่จะให้คนงานเก่าคุมเครื่องเพิ่มขึ้นจากเดิม มาตรการสร้างแรงจูงใจ เช่น เบี้ยขยัน เป็นรางวัลจากการไม่ลางาน แม้ว่าคนงานจะมีสิทธิในการลาในวาระต่างๆ ก็ตาม และแม้ว่าบริษัทต้องจ่ายค่าจ้าง และไม่ต้องจ่ายค่าจ้างในบางวาระของการขอยุติก็ตาม แต่ว่าการขาดงานของคนงานย่อมกระทบกระเทือนต่อรายได้ของบริษัท บริษัทจึงสร้างมาตรการนี้ขึ้นเพื่อจูงใจไม่ให้คนงานขาดงาน

นอกจากนี้ บริษัทยังใช้การวัดผลงานของคนงานออกเป็นเกรด คนงานจะมีเงินขึ้นทุกๆ ปี แม้ว่าอัตราค่าจ้างขั้นต่ำจะไม่ขึ้นก็ตาม ยกเว้นบางปีที่โรงงานอ้างว่าขาดทุน การขึ้นค่าจ้างประจำปีขึ้นอยู่กับเกรดของคนงาน โดยที่บริษัทแบ่งเกรดคนงานตามประสิทธิภาพการทำงานและความขยันในการทำงาน การขาดงานน้อย เป็นต้น โดยแบ่งออกเป็นเกรด คือ เอ บี ซี ดี และอี คนงานที่ได้เกรดเอ อาจจะได้เงินขึ้น 5 บาทต่อปี เกรดอื่นๆ ก็จะได้ขึ้นรองลงมาตามลำดับ ส่วนคนงานที่ลาเกิน 30 วัน จะไม่ได้รับพิจารณาขึ้นเงินตอนปลายปี

4.3.3.5 ประวัติการเคลื่อนไหวและสภาพคนงานไทยเกรียง ในยุคแรกที่มีการก่อตั้งโรงงานจนกระทั่งปี 2523 โรงงานไทยเกรียงไม่อนุญาตให้มีการก่อตั้งสหภาพแรงงาน ดังนั้น การเคลื่อนไหวของคนงานจะเป็นการรวมตัวแบบเฉพาะกิจ อาทิ ในช่วงปี 2517-2522 คนงานหญิงมีการรวมตัวเรียกร้องให้นายจ้างปรับอัตราค่าจ้างให้โบนัสแก่คนงานหญิง ซึ่งแตกต่างจากคนงานชายเป็นอย่างมาก โดยที่คนงานชายจะได้รับโบนัสถึง 50 แรง ในขณะที่คนงานหญิงได้รับเพียง 10 แรงของค่าจ้างเท่านั้น ซึ่งปรากฏว่าคนงานหญิงได้โบนัสเพิ่มขึ้นอีก 10 แรงของค่าจ้าง

ต่อมาในปี 2523 มีการรวมตัวประท้วงของคนงานหญิง โดยยังคงเป็นการเรียกร้องในเรื่องของโบนัสและประสบความสำเร็จ ทำให้คนงานหญิงได้รับโบนัสเพิ่มขึ้นอีก 10 แรง รวมกับของเดิมเป็น 30 แรงของค่าจ้าง ซึ่งในปีเดียวกันนั้นเองได้มีความพยายามขอจดทะเบียนสหภาพแรงงานไทยเกรียง ทำให้โรงงานมีการประกาศปลดผู้นำคนงาน นำไปสู่การนัดหยุดงานครั้งใหญ่ของคนงานไทยเกรียง ในที่สุดสหภาพแรงงานไทยเกรียงก็ได้รับการก่อตั้งขึ้นในปี 2523 และเป็นสมาชิกสหพันธ์แรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอการตัดเย็บเสื้อผ้า และผลิตภัณฑ์หนังแห่งประเทศไทย เป็นสมาชิกสภาองค์การลูกจ้างสภาแรงงานแห่งประเทศไทย และสภาองค์การลูกจ้างสหพันธ์แรงงานแห่งประเทศไทย เคยหยุดงานครั้งใหญ่มาแล้วเมื่อปี 2524 ปัจจุบันมีสมาชิกประมาณ 2,000 คน และการนัดหยุดงานครั้งล่าสุดเกิดขึ้นเมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2536

การนัดหยุดงานครั้งล่าสุดเกิดขึ้นเนื่องจาก บริษัทฯ ประกาศปลดพนักงานจำนวน 376 คน ที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบในส่วนของการทอผ้า โดยที่คนงานไม่มีความผิดแต่ประการใด แต่บริษัทฯ ให้เหตุผลว่า การเลิกจ้างพนักงานจำนวนดังกล่าว เป็นการยุบหน่วยงานตามข้อบังคับของบริษัทฯ และประกาศกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน โดยบริษัทมีโครงการปรับปรุงการผลิตของโรงงาน โดยการติดตั้งเครื่องจักรใหม่ แทนที่เครื่องจักรเก่า แต่อย่างไรก็ตาม ฝ่ายลูกจ้างได้มีการตั้งข้อสังเกตว่า คนงานหญิงส่วนใหญ่ที่ถูกปลดเป็นคนงานอายุมากเฉลี่ยประมาณ 35-40 ปี และมีอายุงานนานกว่า 20 ปี มีค่าจ้างประมาณวันละ 160 บาทต่อวัน ซึ่งสูงกว่าระดับค่าจ้างขั้นต่ำที่กฎหมายกำหนด ดังนั้น การที่โรงงานปลดคนงานจำนวน 376 คนนั้นไม่ใช่เพียงเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต แต่เป็นการเลี่ยงภาระค่าใช้จ่ายที่ต้องจ่ายให้คนงานที่มีอายุงานสูง ซึ่งโรงงานต้องจ่ายค่าจ้างและสวัสดิการสูงกว่าการจ้างคนงานใหม่ และสามารถปกครองคนงานใหม่ได้ง่ายกว่า

อย่างไรก็ตาม ข้อพิพาทดังกล่าวได้สิ้นสุดลงเมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2536 ซึ่งในเหตุการณ์ดังกล่าวนี้มีหลายหน่วยงานเข้ามาเกี่ยวข้องทั้งในส่วนของรัฐบาล องค์กรนายจ้าง สหภาพแรงงาน องค์กรพัฒนาเอกชน และสื่อมวลชน ลูกจ้างส่วนใหญ่ที่มีรายชื่อถูกเลิกจ้างได้มีงานทำตามปกติ บางส่วนได้ทยอยลาออก เพราะได้รับเงินตอบแทนช่วยเหลือมากพอสมควร บางคนลาออก

กลับบ้านในชนบท และเมื่อถึงกำหนดวันที่ลูกจ้างสมัครใจลาออกในวันที่ 15 สิงหาคม 2536 ปรากฏว่ามีลูกจ้างแสดงความจำนงขอลาออกมากกว่า 800 คน แต่บริษัทอนุมัติให้ออกได้เพียง 400 กว่าคน ซึ่งเกินกว่าจำนวนเป้าหมายที่บริษัทต้องการให้ออก

4.3.4 บทสรุปจากกรณีบริษัทไทยเกรียงฯ จากข้อมูลที่น่าเสนอมายังข้างต้นจะพบว่า บริษัทไทยเกรียงฯ ซึ่งเริ่มต้นดำเนินกิจการมาตั้งแต่ในยุคของการพัฒนาอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้า โดยได้รับการส่งเสริมการลงทุนจากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน และสามารถขยายกิจการภายใต้การผลิตเพื่อตอบสนองการบริโภคภายในประเทศเป็นหลัก จนกระทั่งได้รับผลกระทบจากภาวะการผลิตสิ่งทอลิ้นเกินหรือตลาดภายในประเทศมีขีดจำกัด ประกอบกับภาวะเศรษฐกิจโลกตกต่ำ ทำให้เกิดวิกฤตการณ์ทางการเงินจนถึงขั้นต้องขายกิจการบางส่วนออกไป ในช่วงปี 2518-2520 แต่อย่างไรก็ตามภายใต้นโยบายพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก ทำให้ในปัจจุบัน บริษัทไทยเกรียงฯ ก็สามารถขยายการผลิตของตนเองได้อีกครั้ง

เมื่อพิจารณากระบวนการผลิตภายในโรงงานไทยเกรียงฯ พบว่า มีลักษณะของการควบคุมแรงงานแบบเทเลอร์เข้ามาเกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ยังพบว่าแนวโน้มของกระบวนการผลิตมีลักษณะที่จะทุนหรือเครื่องจักรเพิ่มมากขึ้น ทั้งเป็นผลมาจากการที่บริษัทต้องเผชิญกับปัญหาเรื่องต้นทุนการผลิต โดยเฉพาะด้านค่าจ้างแรงงานที่สูงขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากคนงานโดยส่วนใหญ่มีอายุค่อนข้างมาก ประกอบกับระดับค่าจ้างในอุตสาหกรรมสิ่งทอของไทยเมื่อเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านก็อยู่ในระดับที่สูงกว่า ขณะเดียวกันในสภาวะตลาดสิ่งทอไทยปัจจุบันจำเป็นต้องมีการปรับคุณภาพของสินค้า ซึ่งต้องอาศัยเครื่องจักรที่ทันสมัย ในขณะที่โรงงานไทยเกรียงเปิดดำเนินกิจการมานานกว่า 30 ปี จึงจำเป็นต้องมีการซื้อเครื่องจักรใหม่เข้ามาทดแทน ซึ่งเครื่องจักรใหม่จะมีเทคโนโลยีที่สูงและมี ส่วนช่วยประหยัดการใช้แรงงานในกระบวนการผลิต ทำให้โรงงานต้องปลดคนงานและก่อเป็นข้อพิพาทระหว่างผู้บริหารและสหภาพแรงงาน แม้ในที่สุดข้อพิพาทดังกล่าวจะยุติลงด้วยการที่โรงงานต้องรับคนงานกลับเข้าทำงานหรือจ่ายเงินทดแทนเพิ่มขึ้นให้กับคนงานที่ถูกปลดก็ตาม เรื่องดังกล่าวเป็นเพียงกระจกสะท้อนของแนวโน้มและวิกฤตการณ์ในอุตสาหกรรมสิ่งทอที่มีอาจถูกละเลยได้ ซึ่งจะขอกกล่าวละเอียดในบทที่ 5